هەڵشۆ، ١٩٦٥/٧/٢٩- هێندێک لە جاشکە زلەکان لەگەڵ تاهیر یەحیای سەرەک وەزیرانی عێراق چوونە قاهیرە، باسی ئەوەم نووسیوە، لە خەباتی مانگی خەرمانانی ١٩٦٥دا چاپ کراوە:

جاش چوونە میصر

عەبدولناسر دەگەڵ یاران
لەقاهیرە لە مەتاران
لەو لاش حەرەسی شەڕەفە
بۆ بەخێر هێنان سەف سەفە
تاهیر یەحیایان میوانە
پیاوێ بەشەوکەت و شانە
لە عێراقا سەروەزیرە
کەوچک بەدەستی موشیرە
لە تەیارە دێتە دەرێ
دەگەڵ چەند مێزەر بەسەرێ
لە جیاتی سڵاو زەڕینە
جووتە و لوشک و دەڕپەڕینە
بۆ میواندار سەرسوڕمانە
وەزیر فەرموو چین ئەمانە
میرم برامن زۆر باشن
کوردن، دوور لە ڕووتان جاشن
سێ چوارێکیان پیرەکەرن
فەرقێ ناکا، جاش لەبەرن
هێندێکیان حەجیشیان دیوە
بەڵام خۆیان نەگۆڕیوە

ناموس و ئایین و وەتەن

بە مەرحەبا و دینار ئەدەن

کوردن و خۆیان ناناسن

تا بفەرمووی جاشی خاسن

لە ژێر بارا زۆر چەوساون

ماندووبوون، لەزگ وەستاون

هێناومن لێرەیان چاکەین

بەڵکو جاشی تر پەیدا کەین

سمیان بگوشن بەرووی خۆش

با هەروا برۆن مەڵێن هۆش

* * *

هەڵشۆ، ١٩٦٥/٨/٨- عیسا شاوی ئەفسەرێکی عەرەب، بەموشیر عەبدولسەلام عارفی گوت چیای سەفینت پێشکێش دەکەم بە دیاری. لە جوابی ئەودا نووسیومە.

لە خەباتی مانگی خەرمانانی ١٩٦٥دا بڵاو بۆتەوە:

مارمێلکە نیم

چیای کورد بۆ دیاری نابێ شاوی

دەمت دەشکێنێ گەر بەردم بجاوی

نە خورمایەو نە وشترخانە کێوم

وڵاتم کوردستانە و کوردە نێوم

ئەگەر نامناسی بڕوانە لە مێژوو

بزانەو فێربە کورد چۆنە و چلۆن بوو!

بەری تۆش ڕۆژێ پانیپاڵی ئاشوور

چیـــای کـــوردانی بۆ ڕێوی ئەکـــرد مـــۆر
لە پێش تۆ گـــەزنەفـــۆن ڕووی کـــردە خـــاکم
وەکـــــو دالآش دەســــــوورِا بـــۆ کـــــەلاکم
گـــەلێک تەیموور و چەنگیـــز و هۆلاکـــۆ
لە دەشـــتم تێ پەڕین وەک وشـــتـــری تۆ
گەلێک پێ خواس و بێ دەرپێ و ڕەشوڕووت
بە نانم ســـەردەمـــێکی چاوی پشکووت
بەڵام من کـــوردم و کـــوردیش ئەمـــێنم
لە زۆردار یەک بەســـەد تۆڵەم دەســـێنم
لە کـــۆن و نوێ و درەنگ و زووت بپـــرســـە
دەزانی خـــەنجـــەری مـن زۆر بەترســـە
کـــە من نەم گـرتبـــا پێـــشی ســـەڵیـــبی
لەنەنکت پرســـە دەبوا ئێـــســـتـــە چی بی!
لە گـــــۆڕســــــتــــانی بێگـانان بنۆڕی
کـــە لامن بیـــری پووچی خـــۆت ئەگـــۆڕی
لە بیـــــرت دەرچوو بەردی قـــــارەمــــانم
لە خــــوێنا ســــووره دەشـــــتی بـازیانم
لە بەرزانا دەزانی چت بەســــــەر هات!
لە هەورازم دەتـۆپێ هەرچی کـــــەر هات
ببـــینە هەڵـمـــەتی پێـــشـــمـــەرگـــەکـانم
حـــەســـار و شـــووره پۆڵای نیـــشـــتـمـــانم
ســـــەراپا مــــەرگی ســــووری لێ دەبارێ
دەبـۆم ڕاوەســــــتــــە تۆ چت دیوە جــــارێ

ئەبێ تێــر کـەم لە گـۆشــتت گــورگ و ڕێوی
بە بەرمـــیل خــوێنی ســەربازت بپــێـــوی
لە ترسـان قـوولە مـشکت پێ دەکـەم تـەنگ
بە پیـــــوی تۆ لە تیـــــخم لادەبـەم ژەنگ
زگـــێکی مــــاڵی کـــوردی تێـــوە چووبێ
دەبــێ بـۆ نـووکـی نـێــــــــزەم ڕووبـەڕوو بـێ
ســەرێ وەک تۆ کـە فـێـری گـوێ لەقـان بێ
لەمـــەیدانا دەبێ گـــۆی بـەر شـــەقـــان بێ
ئەبێ ئەو زارە کـــێـــوی من دەبەخـــشێ
بەخـــوێنی ئاڵ و دانی کـــەل بنەخـــشێ
ئەبێ ئەو مــێــشکە پیـســەت تێ گـەیێنم
کــە خـورمـــا نیم، پڵنگی لەش بەخـــوێنم
ئەمن مـارمـێلکە نیم، حـەزبای کـەژ و کـۆم
خــەیاڵت خـــاوە من کـــەی خـــواردنی تۆم!
«سەفین» قـووت ناچێ بۆ پێخـواسی ئاغـات
لەبەغـــدا نەبووە قـــازی کـــەر بە ئاوات

* * *

پشتی ولاش، ١٩٦٥/٩/٦- ئەم دەمەتەقەیە لەسەر ڕادیۆی شۆڕش
بە دوو قۆڵی وەک نومایشنامە خوێندرایەوە:

جاش و باش

ـ ماندوو نەبی کابرای ڕێبوار
ـ قەزات لە گیانم هەزار جار
ـ ناوەکەت بفەرمووی باشە

ـ دوور لە ڕووتان ناوم جاشە
ـ جاش؟ هەر ئەو جاشی کوڕی کەر
بەکلک و بەگوێ و بارەبەر؟
ـ قوربان من کوردم بوومە جاش
سمم خستۆتە ناو کەلاّش
ـ ئاگام لە جاشی کورد نییە
باشە، کار و بارت چییە؟
ـ من کوردم، وەک دێتە بیرم
کوردیش بوون باب و با پیرم
پەروەردەی چیا و کوێستانم
کوردییش نەبێ، هیچ نازانم
ڕۆژێ ئاغا فەرمووی حەمە
وەک بزانم نانت کەمە
وەرە بتنووسم بە فورسان
ئیتر نانالّی لە برسان
تفەنگم نایە سەر شانم
جاشکم و ئەلّێم فورسانم
سێزدە دینارم ئەدەنێ
شەو و ڕۆژ وام لە بەندەنێ
لەگەلّ پێشمەرگە ئەجەنگم
لە ترسانا زەردە ڕەنگم
عارەبێک خوێنتالّی چەپەلّ
زمان پیس و خوێڕی و دەغەلّ

به کوردستان ئەڵێ شیمال
لە شوێنمە بە تەعال تەعال
بە عارەبی پێمان ئەڵێ
ئەیکوژم کێ لەشەڕ هەڵێ
خۆشی ناوێرێ بێتە پێش
ڕۆحی ئەچێ لە وزەی مێش
من ئەبێ چ بێ تەگبیرم
لەناو دوو ئاگرا گیرم
ئەچمە پێش. مردنم بەشە
پاشم عارەبی ڕوو ڕەشە

* * *

ـ تۆ کە لەسەر دنیا جاشی
دیارە ڕووڕەشی ئەو لاشی
دەتۆپی وەک تۆپینی کەر
فریشتەی خودات دێنە سەر
چیت لایە بۆ «مەڕنەمووکە» ؟
ـ سێزدە دینار و ڕبووکە!
ـ لات وایە بەهەشت بۆ تۆ بێ ؟
ـ ئەگەر پڕ لە کاوو جۆ بێ
ـ بەڵێ ئێستا تێت گەیشتم
دوژمن و بڕبڕەی پشتم
نازانی جاشی قوڕ بەسەر
گەورەش ببی ئەبی بە کەر!

خۆت حەز ناکەی ڕزگارت بێ
پێت خۆشە دوژمن سوارت بێ
دوژمنی نیشتمانەکەت
کلۆی ڕەز و بێستانەکەت
ئەیەوێ لە ناو بچین گشت
بە یەکترمان ئەدا بە کوشت
تۆی ناوێ و بە منیش ناوێرێ
ئەتگرێ و بۆ منت ئەنێرێ
من و تۆ بەگژ یەکا چین
هەرتک لە کوردستان لاچین
مار بەدەستی دوژمن ئەگرێ
قازانجە هەر لایەک بمرێ
دین و نامووست لێ ئەکرێ
خۆت بەدەستی خۆت سەر ئەبڕێ
بەو فێڵە کورد بفەوتێنێ
کوردستان بۆ خۆی بمێنێ
تا کەی دەسخەڕۆی ڕەنجەڕۆ
کورتانت باوێژە و بڕۆ
بڵێ ئاغا تف لە چارەت
لەعنەت لە خۆت و لە پارەت
من نامووس و نیشتمانم
خۆشتر ئەوێ لە گیرفانم
نامەوێ ئەم نان و بەرگە

ئەچم ئەبم بە پێشمەرگە
رێی پیاوەتی و شەرەف ئەگرم
لەسەر کوردایەتی ئەمرم
بمرم لەگەڵ کوردی برام
شادی و بەختەوەریە لەلام
کوردستانی خۆم رزگار بێ
کوڕی کوردی دەس بە کار بێ
خێر و بەهرەی وڵاتی خۆم
دوژمن نەیبات و خۆم بیخۆم
منالم کوردی بخوێنێ
حاکم بەکوردی بمدوێنێ
دوکتۆری کورد دەرمانم کا
کورد بیری نان و لانم کا
ئەوسا سەربەرز و دڵخۆشم
زۆری خۆم بە کەم نافرۆشم
جاش رووڕەشی خەڵک و خوایە
ـ کاکە هەرچی وتت وایە
زۆر نەزان بووم، تێت گەیاندم
لە خەوا بووم، رات پەڕاندم
بەڵام ئەوا گریمان کرد
دەسم بەردا و بوومەوە کورد
خەڵک هەرپێم ئەڵێن جاشی؟
ـ نا ، پێت ئەڵێن کوڕی باشی

ـ ده بەخوا چیت وت وا ئەکەم

تفەنگ ئەڕفێنم و ڕائەکەم

هەر عارەبێ بێتە پێشم

دایکەکەی لەکەر ئەکێشم

هەر جاشێکی بێتە بەرم

ئەی تەزێنێ گوللەی گەرم

ـ وا پێک هاتین

ـ وا پێک هاتین

هەردوک:

هەموو کورد و یەک ئاواتین

کوردستان ماڵی کوردانە

با لێی دەرکەون بێگانە

* * *

پشتی ولاش، ١٣/٩/١٩٦٥- بەسەرهاتی پێشمەرگەیەکە و کردوومەتە شیعر، لە ئیزگەی شۆڕش خوێنرایەوە و لە ڕۆژنامەی خەباتا بلاو کرایەوە:

چۆن بوومە پێشمەرگە؟

تۆڵەساندنە

گوندەکەمان زۆر ئاوا بوو

هەرچی بتەوێ تێیدا بوو

زەوی بە پیت و ئاوی زۆر

تەسەل بووین لەنان و پێخۆر

خاوەنی ڕەز و تووتن بووم

خاوەنی منالّ و ژن بووم

هێندێ پاتالّی دۆم هەبوو

لە هەر شت بەشی خۆم هەبوو

لە ڕۆژا خۆم و منالّم

مالّی مامم، مالّی خالّم

وێکڕا بەر ئەبووینە زەوی

ڕێکمان ئەخست بەرز و نەوی

کێلان و کلّۆ شکاندن

بژار و هەژگەلّ پەڕاندن

دایک میوەی لێوە دەکرد

باب تووتنی پێوە دەکرد

لە کاری ڕۆژ بەتالّ ئەبووین

ئێواران بەرەو مالّ ئەبووین

زیقەی منالّم لا خۆش بوو

خەمم بەوان فەرامۆش بوو

حیلکەی کیژە چکۆلّەکەم

خونچیلە و نەرم و نۆلّەکەم

گالّەی کوڕە سێ سالّەکەم

وەک بەهەشتێ بوو مالّەکەم

ئازووقەی سێ مانگم دانا

برسی نەبین لە زستانا

* * *

ڕۆژێک ئای لەو ڕۆژی وا شووم
وەک جاران بەرەو مەزرا چووم
تازە زەردە دابووی لە کێو
هاڕە ئەهات وەک هاڕەی دێو
فڕۆکەم بەرچاو کەوتن دوان
گەمارۆیان دا گوندی جوان
بۆمبا دابارین سێ و چوار
دێ ون بوو بە تۆز و غومار
ڕام کرد بەرەو ماڵ بزانم
چی لێ هات ماڵ و خێزانم
چی ببینم؟ ماڵ کوانێ ماڵ؟
گڕی ئاگر، مشکی، زووخاڵ
نەشمیل، کوردە، بابە، دایە
کڵۆڵ خۆم کەس دەنگی نایە
جیران، لە کوێن؟ بۆ ناپرسن!
ئەویش ماڵ سووتاون وەک من
خۆم هاویشتە ناو گڕی سوور
گڕ چی! وەکو گڕی تەنوور
کە ڕوانیم، چیم بێتە بەر چاو
کافر دڵی ئەبوو بە ئاو
ژنم ڕۆڵەی لە باوەشا
کۆڵوون لەناو خۆڵی ڕەشا
دایک لە لایەک سووتاوە

باوک بە دووکەڵ خنکاوە
نەشمیلم لە بێشکەی سووتاو
نیوە مردوو، نووزە تیا ماو
خۆم دا بەسەریا لە تاوان
شوشتم بە فرمێسکی چاوان
سووتام، بەڵام پێ نازانم
کیژۆڵەم خستە سەرشانم
هێنام ڕام کرد بەرەو کانی
ئەمجا لە پڕ هێندەم زانی
دەبابە گەینە لای ڕەزی
زۆر عەسکەریان لێ دابەزی
عارەبی چەپەڵ و خوێن تاڵ
تەعالیانە وەک لاڵ
کیژیان لە شانم کردەوە
بەرەو ئاگریان بردەوە
هەیهاوار هەیداد هەی بۆ خوا
لەلای زاڵم بەزەیی کوا!
مەلا هات بە قورعانەوە
لەڕێ بەرپەرچی دانەوە
زابتێکی ڕەشکەڵەی لەڕ
ڕووگرژی چاوسووری بەدفەڕ
مەلای دایە بەر مست و جوێن
ڕیشی سپی ڕەنگا بە خوێن

قورعان، ئەو قورعانی وا هەق
لە بەرچاوم دایە بەر شەق
بەستیانم، دڵم ڕاچەنی
ڕووڕەش قاقا پێ دەکەنی
خوایە هەر خۆت هەڵی نەگری
ئێستاش ئەبیەم نەشمیل ئەگری
دەگەڵ زیڕژنی جەرگ بڕ
نەشمیلیان هاویشتە سەر گڕ
لە تاوان لە هۆشی خۆم چووم
ئەوان لایان وابوو مردووم

* * *

ئێوارە چاوم هەڵێنا
وام لەناوەند لاش و خوێنا
هەر ژن و پیرە کوژراوە
هەر منداڵە و سەر بڕاوە
گوند بەسەر یەکا تەپیوە
ئاگر هەر دانەمرکیوە
نە ڕەز، نە تووتن، نە پاتاڵ
نە جیران ماوە و نەهاواڵ
زۆر گوندان گەڕام سەر و بن
زۆر کەسم دی بە دەردی من
هاوار قورعان خوا پێغەمبەر
چیمان کرد ئێمەی قوڕ بەسەر!

مناڵمان کام گوناهی کرد
خوا بۆ ئێمەت بەو دەردە برد؟

* * *

ڕیش سپییەک هات بە لامەوە
گەلێک دڵخۆشی دامەوە
تێی گەیاندم لە کارەسات
لەچی و بۆچی وام بەسەر هات
هێندێک عارەبی ئەو خوارە
نەزان و خوێڕی و بێکارە
زۆردارن، خودا نەناسن
پیسن، بێ دەرپێن، پێخواسن
هاتوونە سەرمان وەک جەردە
چاویان لە خواردنی کوردە
ویستیان بێ سەروبەرمان کەن
لەم کوردستانە دەرمان کەن
داگیری کەن شار و دێمان
خۆیان دانیشن لە جێمان
زەوییەکەم ڕەشێک بیکێڵێ
نانی شەو بۆ من نەهێڵێ

* * *

لەو ڕۆژەوە من و زۆر کەس
بەسوێند دەسمان خستە ناو دەس
بڕیارمان داوە تا ماوین
بەهار بێ و زستان و هاوین

لە هەوڵدان دانەمێنین
تا تۆڵەی خۆمان دەستێنین
ماڵ و گیان هەرچی هەمان بێ
بە قوربانی کوردستان بێ
ئەم هەموو ئازا و بە جەرگە
بۆ وڵات بوونە پێشمەرگە
وێستا گەلێک زۆرن وەک من
بۆ تۆڵە سەندن لە دوژمن
شۆڕشمان بە هێز و گوڕە
بۆ کوردخۆران جەرگ بڕە

* * *

هەر بەو زووانە خوا یارم بێ
گەلی کورد هاریکارم بێ
ئاگریان لە گیان بەردەدەم
خۆڵ و قوڕیان وەسەر دەدەم
تۆڵەی کوردەو تۆڵەی نەشمیل
ئەبێ هەڵیان واسم بە پیل
تۆڵەی ژن و دایک و بابم
شەرتە چیان کرد منیش وابم
تولەی ڕەز، تۆڵەی ماڵەکەم
تۆڵەی دەغڵ و پاتاڵەکەم
لە بیرمە و دڵ پڕ ئاگرم
نەیسێنم ئۆقرە ناگرم

هەر کـــــــەس نـەیـبـێ بیـــــــری تـۆڵـە
لــە بــابــی خـــــــــــۆی نــەبــووە و زۆڵــە

* * *

لێوژە، ١/١٢/١٩٦٥- ئەو چیای سەفینەی عیسا شاوی بە دیاری ئەیدا بە موشیر عارف دەس کوردان کەوتەوە و جاش و عارەبیش ئەوی لە تۆپین ڕزگار بوون و زۆر بە شپرزەیی هەڵاتن. لەو بارەوە نووسیومە. لە ژمارە (٤٨٢) خەباتدا چاپ کراوە:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: باپیر مەرحەبا

ب: مەرحەبا سەرچاو

پ: بۆ کوێ وا گورجێ؟

ب: بەخوا، ئەچمە ڕاو

پ: ڕاوی چی ئەکەی؟

ب: هەر چیم دەسکەوێ

بەراز بێ، جاش بێ، زابتە عەرەوێ

من هەر پیس کوژم بچمە هەر جێیە.

پ: بۆ ناچیە سەفین! شاویەکی لێیە

ئەوی کێومانی ئەدا بە دیاری

ب: پیرۆت لە ئەقڵا گەلێک هەژاری

شاوی و ماوی چی؟ ئەو ڕۆژە نەما

جاشک بزەڕن بە هەوای کەما

پ: ڕاست ئەکەی دیتم (زێڕۆ) بەگیان کوشت

چوو بۆ جەحەندەم کلک لەسەر پشت

ساتۆخوا مەڕۆ پێم بێژە باپیر

ئەوێستا چۆنن جاشولەی موشیر؟

ب: یەکجار کەساسن گوێیان تەپیوە
موشیری باوکیان سمی قەڵشیوە!
پ: جا گوایە سمی بە چی قەڵشاوە؟
ب: جووتەی لە بەردی کوردستان داوە
پ: دەک مردووی مرێ بەخوا گوێرێژە
ب: ئیتر مۆزی کرد لەو سەرو لێژە
زابت سواری جاش سەر بەرە ژێرن
پ:ڕاست ئەکەی عارەب بەجاشان فێرن
دەیسا ئەچیە کوێ بۆ نێچیر و گەشت!
ب: ئەبێ لەمەودوا ڕاو بخەینە دەشت
بۆ هەر کوێ ڕاکەن ئەیاندۆزمەوە
بەم بەراز کوژەم ئەیان قۆزمەوە
پ: ئا، قوربانت بم باپیر بیانپێکە
کلکە جاشێکیش بۆ من بەڕێ کە

* * *

لێوژە، ٢٦/١٢/١٩٦٥- موشیر عارف خوا جەزای کردەوەی خۆی بداتەوە هەمیشە خۆی وا نیشان ئەدا کە موسوڵمانی چاکە و بە بێ مناسبە ئایەتی قورعانی دەخوێندەوە. لەو بارەوە ئەمەم نووسیوە:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: توورەت ئەبینم، خێرە مام باپیر؟
ب: پیرۆت زۆر قەڵسم لەداخی موشیر
پ: موشیر یانی چی؟
ب: یانی مل هوڕێ

ڕووڕەش و دەسبڕ وەک قەل ئەقڕێ
پ: چی ئێژێ؟
ب: ئێژێ من موسوڵمانم
حاجیم، نوێژکەرم، لە دین ئەزانم
ئایەت ئەخوێنێ خوێناو هەڵێنێ
ساوا ئەکوژێ و گوند ئەسووتێنێ
مەلا و مزگەوت بەر بۆمبا ئەدا
چی خوا پێی خۆشە خۆی لێ لا ئەدا
پ: فێڵ لە خوا ئەکا؟
ب: نەخێر لە من و تۆ
دز بەشەو دزە، ئەم بە نیوەڕۆ
پ: ئای لەو مەلعوونە لەو بێ ویژدانە
دەک بە گژیا چێ خوای ئەو قورعانە
ب: پیرۆت گیان گەرەک خۆمان ئازا بین
بچین بە گژیا و بە تەمای خوا بین
پ: سا پەنا بەخوا سەکەتی ئەکەین
هەرچی دەسبڕ بێ لە ناوی ئەبەین
حاجی جاشیش هەن بۆ وان چە ئێژی!
ب: بەخوا پیرۆت گیان ساویلکە و گێژی
کەر بە چوونی حەج چۆن ئەبنە حاجی
هەزار جار بیشۆی هەر پیسە تاجی
کەسێک ببێتە داردەستی زۆردار
نامووس و خزمی بدا بە دینار

حەجی لە کوێ بوو؟ نوێژ و ڕۆژووی کوا!

پ: بەخوا ڕوو ڕەشن، ئەی پەنا بەخوا!

مەلاش ئەیفەرموو جاش بتۆپێن

خەزایە و خێرە دەس دامەنوێن

وا خەنجەر دێنم بۆ عەسکەر دڕین

ب: نەقیزەش بێنە بۆ جاش لێخوڕین

* * *

لێوژە، ١٩٦٥/١٢/٢٦- ڕادیۆی بەغدا پەرازیتی هاویشتبووە سەر ڕادیۆی شۆڕش و لە پەسنا سەفحەیەکی لێ ئەدا کە هەر دەیگوت «هانی هانی»، منیش گاڵتەم پێ کردووە و ئەمەم نووسیوە. لە دەنگی پێشمەرگەدا چاپ کراوە:

هانی هانی

ئەڵێن خوالێخۆشبووەکەی باوکی موشیر چل ساڵ فەرمانبەری حکوومەت بوو لە زەمانی عوسمانلیدا. ئەوەندە نازیرەک بوو تەنیا وشەی هانی فێر ببوو، کە بە تورکی یەعنی کامە؟ جا بۆیە ئێستاش موشیری کوڕی ئەوەندەی قەوانی هانی هانی پێ خۆشە؛ چونکە تەنیا کەلیمەیەک بوو کە باوکی لە زمانی بێگانەوە فێری ببوو. هەموو ڕۆژ بە گۆرانی ئەیگوت. وا ئێمەش بۆمان کردە گۆرانیەک:

هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی

مـــــــام عـــــــارف تـرکـی ئـەزانـی

مـــــوشـــــیـــــر ئـەیـڵـێ بە گـــــۆرانـی

هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی

مـــــوشـــــیـــــر ئـەڵـێ مـــــوســـــوڵـمـــــانم

بـــۆیـــە دوژمـــنـــی کـــــــــــــــــوردانم

با پـێـی بـڵـــــێـن ســــیـکـتـــــر جـــــانم

بـردت ئـابـڕووی مـــــــوســـــــوڵـمـــــــانـی

هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی

شـــەوێ لە مـــیـــســـرا ئەڕەقـــسـی

ڕۆژێـک حـــــەرەسـی بـۆ بـەعـــــسـی

لە ســـێـــبـــەری خـــۆت ئـەترسـی

پـــێـــــــــشـت وایـە پـاڵـەوانـی

هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی

دنـیـــــای پـڕ کــــــرد چـەق و لـوورە

وتـت کــــــــورد لـەو دیـو سـنـوورە

ئـەگـــــــــەر دوژمـن هـێـنـدە دوورە

بـۆ تـۆقـــــیـــــوی لـە بـارزانـی

هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی هـــانـــی

* * *

لێوژە، ١٩٦٥/١٢/٢٩- ئەم چیرۆکە بەسەر هاتی پێشمەرگەیەکی پیرە کە بۆی گێڕاومەوە و منیش کردوومەتە شیعر. لە ئیزگە خوێنرایەوە و لە ڕۆژنامەی خەباتا چاپ کراوە:

چۆن بوومە پێشمەرگە

ناموس پارازتنە

لـە مــــێــــژە نـازانم کــــەیـە

هەر ئـەمـــان بیـــست شـــۆڕش هـەیە

ئـەیـانـگـوت کـــــــورد ڕاپـەڕیـوە

پـڕزەی حـــوکـــمـــاتـی بـڕیـوە

پێنج شـەش گـەنجـیـشـمـان دیار نەبوون

ئـەمـــانـزانـی بـۆ شـــۆڕش چـوون

بـەڵام ئـێـــمـــەی پیـــر و بـەســـاڵ

مابووین لە ناو ماڵ و مناڵ

وتمان پیرین و نەفەستەنگ

نەمان ماوە تاقەتی جەنگ

کەس کاری بە ئێمە نییە

ئەم بەردا و بەردەی بۆ چییە!

ئاگرە سووره لە خۆم دووره

مەسەلەیێکی مەنشووره

* * *

ئاغامان یەکی زگ زلە

خودا و دینی پارە و جلە

تێر ناخوا ئەڵێی کەندووە

بۆ فلسێک گیانی دەرچووە

چەندێک هەر ئەهات و ئەچوو

جارجار دوو سێ ڕۆژ ون دەبوو

ڕۆژێک تەشریفی هاتەوە

بەتفەنگێکی خەڵاتەوە

بە دوو ڕیز فیشەکدانەوە

بە فیز هات بە لامانەوە

وتی دوێنێ چوومە هەولێر

سەفەرێکی بە خێر و بێر

پارە و چەکیان زۆر داوە پێم

منیش لەشتی وا ئەگەڕێم

وا عەسکەر دێنە ئاوایی

براتانن خۆم ئاسایی
موسوڵمانن، کوڕی چاکن
عارەب دەس و داوێن پاکن
مەلای دێش هاتە بەرەوە
مێزەری زل بە سەرەوە
فەرمووی مەترسن خۆم زامن
عەسکەری عارەب ئیسلامن
فەرقیان نییە دەگەڵ خۆمان
وەک برا باش ئەبن بۆمان
زانیمان ئاغامان جاشە
بە ناچاری گوتمان باشە

* * *

چل عەسکەرێ هاتە ناومان
خوایە چی هاتە بەرچاومان!
قەت پیسی وامان نەدیون
پێت وابوو مشکە تۆپیون
ئێسک قورس و ڕەزا گران
ئەتوت لەگەڵ شەیتان بران
هەر بەع بەعیانە وەک کاوڕ
بە چەڵتەچەڵت و زمان شڕ
بە ئاگری چەرخیان ئەوت: ناڕ
ئاغایان ناو نابوو: حومارڕ
برسی و دز ئەچوونە ماڵان

تەبەکیان ئەبرد بە تاڵان
ڕاوکەی بەر مریشکیان ئەبرد
هەر باسی ناکرێ چیان ئەکرد
نە نوێژ نە دین نە ئیمان بوو
مەلاش لێیان پەشیمان بوو
ئەی گوت ئەمانە کافرن
کافر لەمانە چاترن

* * *

ڕۆژێ ئاغا چووبووە هەولێر
بە ملی شکاوی و چاوی کوێر
ئەرزاق و دینار بستێنێ
هێندەی تریش عەسکەر بێنێ
بەیان بوو، لەلای مەلا بووین
لە بیری چارەیەکدا بووین
چەند کەسێک ئاغا بدوێنن
ئەمانە لامان نەمێنن
لە پڕێکا لەماڵی موختار
بوو بە قیژە و زیڕە و هاوار
کەبانووی موختار خۆیەتی
بەگریان داد و ڕۆیەتی
بانگمان ئەکا ئەگەر پیاون
کوا نامووستان بۆ وەستاون!
وا عەسکەر زۆرم لێ ئەکەن

نەمگەنێ نامووسم ئەبەن
ئیتر تەم هاتە سەر چاوان
دەنگ نەکردن بووە تاوان
لەسەر نامووس خوێن هاتە کوڵ
دەمی کێرد گەیشتە سەر دڵ
وێکرا دەسمان دا خەنجەران
بەربووینە گیانی عەسکەران
مەلاش بە خۆی و تێلاّیە
ئەیوت بیانکوژن خەزایە
کێ جوندیەکی سەکەت ئەکرد
تفەنگەکەی بۆ خۆی ئەبرد
هەتا لە چنگمان خەلستن
چاردە کەلاکمان لێ خستن
ئەوەی مان، لاقیان بووە چوار
پێخواس قاچاندیان بەرەو شار
قیرەقیری یابە لەو ناوە
هەر ئەتگوت بەرازە ڕاوە
دوایی عەسکەرمان بڕیەوە
نامووسی خۆمان کڕیەوە
نامانەچاڵ هەرچیەکمان کوشت
ئەمجا کەوتینە خۆمان گشت
لە نوێن و هێندێک ورد و پرد
هەر کەس سووکە باری بارکرد

منال و ژنمان دایە بەر
بەرەو شۆڕش بووینە کۆچەر
بەرهەمی شەڕ و هەرامان
خەتای کەوتە سەر ئاغامان
گیرا و لە جاشەتی کەوت
شەش حەو مانگ لە حەپسا خەوت
وێڵ کرا, نە جۆ، نە کایە
ئێستا جاشی بەرهەڵدایە
دوژمن هاتە سەر گوندی چۆڵ
ڕێکی کرد دەگەڵ خاک و خۆڵ
بردیان هەرچی بە کاریان بێ
با بیخۆن ژەهری ماریان بێ
ماڵی دنیا چڵکی دەستە
شەرەف و نامووس مەبەستە

* * *

هاتووم تا ماوم بێ وەستان
ئەمە پێشمەرگەی کوردستان
قەدری شۆڕش وا لای منە
شەڕی نامووس پارازتنە
مەڵێن پیربووی گەنج بوومەوە
لەسەردا تێ هەڵچوومەوە
سا شەرتە بە شەرتی پیاوان
ناوم بخەمە ناو ناوان

کارێک بەسەر دوژمن بێنم
چەرمیان لە دار بهاڵێنم
لە مێژە بە عەسکەر فێرم
نابێ یەکیان لێ ببوێرم
بەزەم بە دوژمنا نایە
نایکەم بە ئاگری بن کایە
هەتا دوژمن بەرباد نەبێ
تا کوردستان ئازاد نەبێ
تفەنگ لەشان ناکەمەوە
ئاوڕ لەخۆم نادەمەوە

* * *

لێوژە، ١٦/١/١٩٦٦– دوژمن زۆری شایی بە فەوجی مغاویر بوو تا لە شەڕی پێنجوێنا زۆر شپرزە کران. بەو دەمەتەقەیە گاڵتەم بە مغاویر کردووە لە دەنگی پێشمەرگە چاپ کراوە:

دەمەتەقەی باپیر و پیرۆت

ب: مام پیرۆت کزی؟
پ: لێم گەڕێ باپیر
ئەڵێن پاپەتی بوونە مغاویر
مار ئەخۆن، ئاگر ئەنێنە باخەڵ
مریشک ئەدزن وەک ڕێوی و چەقەڵ
ب: پیرۆت بێ دەنگ بە مغاویری چی!
پەلکی پیاز و سەری سیری چی!
لە پێنجوێن ئەوەی بەمان کراوە

له هیچ دەورانێک وا ڕووی نەداوە
دەڵەک نەدەژیا لە پاش مغاویر
واقوڕ ئەپێون بەزاز و موشیر
پ: دەم خۆش مام باپیر دیارە هەرایە
ب: سەیرە لەو دەشتە جاش بەرهەڵدایە
ترومبێل نەما بەپاشوو هەڵدێن
زابت لە شوێنیان بە پلار و جوێن
یابای عەسکەرە و زەڕینی جاشە
ڕێوی مڕ بووە و لاشە بەلاشە
موشیر ناوی خۆی لە بیر چۆتەوە
بەزاز چاویلکەی لێ بەربۆتەوە
پ: بیستوومە بەعسی دێنە هاواریان
ب: لە بیریان ناچێ دەردی پێراریان
ڕەمەزانیان گرت بە لەشی خاوێن
تازە دێن خۆیان دەئاگر داوێن؟
هەر کەسێ جارێک شەقی کوردی دی
دەرس وەردەگرێ، کەر نابێ چیدی
پ: یەکێ تریش هەس، بلێیی بۆی بکا*
ب: با کەچەڵ دەرمان سەری خۆی بکا
وەگیان تۆ پیرۆت گشتیان هەڵبستێ
هەر خۆمان یەک بین پێمان ناوەسێ

* نیاز عەبدولناسرە.

پ: دڵت خۆش کردم، خۆش بی مام باپیر
هەی ڕەحمەت لە تۆ و نەحلەت لەموشیر
* * *

لێوژە، ١٩٦٦/٣/٣- موشیر عارف شەکری شکاند و قەولی دا کە لە بەهاردا کوردەکان خەلاس دەکا، گاڵتەم پێ کردووە، لە دەنگی پێشمەرگە ژمارە (١١)دا چاپ کراوە:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: باپیر ئەتبینم کەیفت زۆر سازە
ب: پیرۆت دنیاکە ڕاوە بەرازە
شتی وا ئەبیەم کەس نەیبیستووە
وا دیسان موشیر شەکری فەرمووە
پ: ئەڵێ چی! ئادەی
ب: ئەڵێ تا بەهار
کورد ئەتوێنمەوە وەکو بەفری پار
پ: با بەس بوەڕێ ئەوە چوار ساڵە
هەر دای ئەبەستێ و نوێژی بەتاڵە
خۆزگە ئەو دایکەی کەری هێنابا
لەدەس منا با و بارم لێ نابا
بۆچ لە ناو فەسڵان لە بەهار گیرە!
ب: بەهار بەهەشتی نێرە موشیرە
چەندێک تەشریفی بەرەو میسر کرد
جوزیان پێوە کرد لە خشتەیان برد
لای وایە ئەوجار پێمان ئەوێرێ

له کۆشی خەڵکا گوێزان دەژمێرێ
پ: خۆ ئێژن کاکەی زۆر حاڵی شڕە
لەشکری قڕە و لە مشت و مڕە
ب: با تێر باوبڕ لە خۆیان دەرکەن
مەگەر تا پایز هەرخۆڵ وەسەرکەن
پێشمەرگە خۆش بێ هەزار هێندی دیش
بۆمان بێن، سمێڵ ئەنێنە سەر ڕیش
ئەو بابەیان مرد بە جاش و بە فێڵ
کوردستان پیس کەن توتکە سەگ و دێڵ
پ: ئای هاتە بیرم، جاشوولە چۆنن!
ب: کەتوونە لوشمە و لە شوێن کای کۆنن
سەگ کلکیان لێ دا سلار ئەبنەوە
ناگەنە بەهار مردار ئەبنەوە
پ: باپیر من ئەڵێم با بێنە لای من
کای عارەب نەخۆن بێنە سەر کای من
ب: ئەگەر تێگەییان جاشک نەدەبوون
بەرەو تۆپینی خۆیان نەدەچوون

* * *

لێوژە، ١٩٦٦/٢/٢٤- حیزبی بەعث لە سووریا ئینقلابیان لەسەر یەکتر کرد و تێک بەربوون و ببووە شەڕە سەگ، ئەمەم لەسەر نووسین، بەڵام بڵاو نەکرایەوە:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: باپیر تۆ لە کوێی؟ ڕادیۆنت بێنە
ئەڵێ لە شاما کوشتار و خوێنە

ب: دەی دەی، مام پیرۆت پێی ناوێ پەلە
بەعسی تێک بەربوون شەڕی سەگەلە
یەکتری ئەدڕن لە مشت و مڕا
عەفلەقی باوکیان فلّقەی لێ بڕا
پ: عەفلەق کامەیە!
ب: ئەو فەلەی پێرار
موشیر عارفی کردە سەر کۆمار
پ: بەڵێ ڕاست ئەکەی کە وابێ باپیر
چیدی لە بەعسی ناترسێ موشیر
ب: تەڕی تێ ناگەی! چاتر ترساوە
دەسنوێژ ڕاناگرێ و پزووی پساوە
ئەمانەی ئێستا لە شام سەرکەوتوون
بۆ سەگ خنکاندن لە کلّ دەرکەوتوون
موشیر فیتەی خۆی زۆر باش ناسیوە
پاشووی گیرۆدەی تەڵەی تەقیوە
ئەزانێ بەعسی چەن شڕو دڕن
ڕاویان بۆ ئەوە و کەولّی ئەکڕن
پ: مام پیرۆت نەمگوت کورد وەجاغ زادەن
کێ دەستیان لێدا نەجاتی نادەن
ئەوانەی قاچی کوردانیان ئەگەست
وەک سەگە خوێڕی، لێک هاتوونە دەست
لەو سەگ سەگێنە جاشک چی ئەڵێن
ب: گوێ ئەبزوێن خەریکن هەڵێن

موشیری باوکیان ئەوە حاڵی بێ
جاش چۆن ئەوێرێ خڕەی ناڵی بێ
نەقیزە زۆرە و کاوو جۆ کەمە
تا بەهار دادێ ژینیان حەستەمە
پ: خۆ من کام زۆرە لە موشیر بەر بن
با بێنە لای خۆم بەس کوڕی کەر بن
* * *

سوورەبان، باڵەکایەتی، تەشرینی دووهەمی، ١٩٦٦- برایم ئەحمەدی محامی کە بە بلەی ئەحەرەش مەنشوورە، مامۆستای جاشکەکانی شێست و شەشە و جارێک شینە و تاوێک سوورە و لە نیشتمان فرۆشیدا دەستی هەموو خاینانی لە تەختە بەستووە و بەدار لە پشتدانی بێگانان قاچی کوردی گەستووە. بە لاوەتی کە هەوای پیاوەتی لەسەری دابوو شیعرێکی لە ژێر ناوی (شیرن بەهارە)دا هۆندۆتەوە کە زۆر شیعری چاکە و جێگەی خۆی کردۆتەوە، بەڵام لە دوای ئەو، کە فێری بێگانەپەرستی و ژیانی پەستی بووە زۆر جاری فەرمووە «شاعیر بێ بارن!» چونکە خۆی باری پێشووی هەڵوەشاند و پاشووی جووتەی ئەوەشاند، لەوەتا بووە بە جاش قەریحەی مبارەکی هەر لە دەوری ئارەزووی بێگانان دەگەڕێ و بە بلوێری دوژمنانی کوردستان هەڵدەپەڕێ. شیعری بۆ نایە کە شیرن بەهارەکەی پێشووی بشواتەوە. وا من بە خێری خۆم بە گوێرەی باری ئەمڕۆی بۆم گۆڕیوە:

شیرن بەهارە

شـــــیـــــرن بەهـارە، بـەهـاری شـــــادان
خـــــۆشـــە مـــــەیـخـــــانـە و بـابـۆڵـە بـادان
تـازەم زانـیـــــــوە پـارەی زۆر تـێــــــــدا
گـــــــــەل فـــــــرۆشـتن و لـە ڕێـگـە لادان
* * *
شـــــیـــــرن بـۆت بـکـەم بـاسی جـــــوانـیـم
خـــــۆم لـە کـــــورد گـــــۆڕی هـەتـا توانـیـم

ئێستە نانخۆری دەستی بێگانەم
جارێک بەغدایی، ڕۆژێک تارانیم
* * *
شیرن بت دیبام لە «کافەی شمشاد»
چۆنم ڕا ئەبوارد سەرخۆش و دڵشاد
نیشتمانم دا بە ویسکی و کۆنیاک
گوێ نادەم بە کەس، هەرچی باداباد
* * *
شیرن، لە بەغدا دەگەڵ منا بی
سەرخۆش ڕابوێرین لە «حەمورابی»
ئەوسا تێ ئەگەی ژیان چەند خۆشە
عەقڵت دێتە سەر، ئیتر کورد نابی
* * *
شیرن لە تاران قەسر و سەییارە
دێمەوە بەغدا، دینار هەزارە
چیم لەنان و دۆی پێشمەرگایەتی
کێ لە کێو دەژی ڕەنجی خەسارە
* * *
بژی بۆ پارە، مەمرە بۆ ژیان
هەر مەڵێ کوردم تا نەکەی زیان
لە خشەی دینار دڵت نەلەرزێ
لەزەت بۆ لەشە نەوەک بۆ گیان
* * *

شیرن بۆت بڵێم باسی نیهانیم
بە بێ هودە چوو ژیانی جوانیم
من و کوردستان کوجا مەرحەبا
بەڵام داخەکەم، بە پیری زانیم!

* * *

شیرن، حاکم بووم دەستدار و توانا
خۆشی لە دڵا، زێڕ لە گیرفانا
بە هەوای کورسی کوردایەتیم کرد
بۆ ڕیش ئەگەڕام سمێڵم دانا

* * *

شیرن تۆبە بێ لەمە بەولاوە
کورد و کوردستان ئەنێمە لاوە
کێ بڵێ کوردم ئەیدەم بە گرتن
ئازادیخوازی خەیاڵی خاوە

* * *

مانگی ١٩٦٦/١١- شیعرێکە پێشکێش بە مامۆستا بلە کراوە و
لە خەباتی ژمارە (٤٩٢)دا چاپ کراوە:

کوێخای بەکرەجۆ

بلەی ئەحەڕەش جاشی ڕەنجەڕۆ
وەکیلی عارەو لەسەر «بەکرەجۆ»
چەند جوانت لێ دێ موی سپی و ڕووی ڕەش
نۆشی گیانت بێ کەنگر و کەربەش
نەقیزەت ئەوێ ڕێگەت هەورازە

دەک پیـــــرۆزت بێ کــــــورتـانـی تـازە
پیـــری ئـاخـــرشـــەڕ وەتـەنـت فـــرۆشت
ئابڕووت گــۆڕیەوە بە شــەراب و گــۆشت
چـــوویـــە بـــاوەشـــی دوژمـــنـــانـــەوە
خـــول ئەخـــۆی بەلای قـــاتر خـــانەوە
زۆر هـەرزانـت دا شــــــەرم و ویـژدانـت
کــــوێرت کــــردەوە مـــــاڵـی باوانت
ئەحـــەی باوکـــیـــشت تۆ ئابڕووت برد
بیـری لێ بکەوە مـامـۆسـتـا چت کـرد
نـرخی نـیـشـتـمـان پارە و جـۆ نیـیـە
نیـشـتـمـانی کـورد مـوڵکی تۆ نیـیـە
گــــەر ئـابڕووت بـوو بێ! ئەویـشت دانـا
ســەلا لە ئەقـڵت مـامـۆسـتـای زانا
هـەزار خـــایـینـی وەک تـۆمـــان دیـوە
بـە ئـاوات نـەگـــا و لـە ڕێ تـۆپـیــوە
کــورد هەر ئەمــێنێ و مـــافی دەســێنێ
یادی تـۆش ئەکـا جـــار جـــار بەجـــوێنێ

* * *

سوورەبان ـ ١٩٦٨

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: مام باپیر تووڕەی؟

ب: هەر تووڕەم و بەس؟

پ: لەسەرچی؟
ب: لە داخ جاشوولەی تەرەس
گازم لێ ئەگرێ، لووشکە ئەهاوێ
پ: دەیسا بیفرۆشە وەبۆرە پیاوێ
ب: بۆ خۆی خۆی فرۆشت پێرار وەپارە
ناو کورتانەکەی پڕ لە دینارە
پ: کام جاش؟ شینەکە یان هینەکەی ڕەش؟
ب: دێزە و پێی ئێژن جاشی شێست و شەش
مامۆستامان بوو، بۆ کورد کوردێنە
مالّی ڕماندم، هەر ئەیوت بێنە
برنۆی پێ کڕیم، شەڕی پێ کردم
بۆ هەمەدانیش لەگەلّ خۆی بردم
گەڕاندمیەوە بۆ شەڕی ولاّت
منی تووش کرد و خۆی بەشەو هەلاّت
لە ناو تەویلەی عارەو خزیوە
ئێستە جەهەندەم هەرچی دزیوە
بۆتە دوژمنم، یەخەم بەرنادا
وەزۆر ئەیەوێ ڕەنجم بە بادا
ئێژێ کوردستان ئەبێ شیمال بێ
جاشک جەحش بێ، وەرە تەعال بێ
عارەو بێنە ناو کوردستانەوە
کوردیش دەربەدەر وەکێوانەوە
دەک یاخوا بەش خۆی ڕەنج خەساری بێ

ئەو جۆیەی ئەیخوا ژەهرەماری بێ
ئەو زۆڵە کوردەی جاشی دوژمنە
گاز لە کورد ئەگرێ گۆڕی کوشتنە

* * *

سوورەبان، ١٩٦٨/٣/٢١- جاشکەکانی مامۆستا برایم و مامۆستا جەلال تاڵەبانی لە بەکرەجۆ گوێزرانەوە چەمچەماڵ و کەرکووک، ئەم سروودەیان بۆ نووسراوە کە هەموو بەیانییەک بیخوێننەوە:

بەکرەجۆ

بەکرەجۆ مەفتوونی تۆم و شێوەتم بیر کەوتەوە
پەینی وشک و شاڵ و قاشاغت بە کاوو جۆتەوە
من لە زیکر و فیکری تۆ خافڵ نەبووم وا تێ نەگەی
چەمچەماڵ و شاری کەرکووک تۆی لە بیر بردۆتەوە
بەو ڕەئیسەی عەسکەرێکی هیچ نەزان و مل هوڕە
جۆیەکەت جۆرێ لە زگما ئاگری کردۆتەوە
ئەو هەموو بیرە و شەراب و ئارەقەی پێدا دەکەم
قەت گڕو گڵپە و بڵێسەی تاوێ ناکووژێتەوە
باسی خەمباری و کەساسیم هەر مەکە، ترسم هەیە
جێ نەقیزەی تیژی قاید فیرقە پێنج بوکڵێتەوە
سوێند بە بەززاز و بە یەحیا و مەرقەدی مەرحوومەکە
دوور لە تۆ هەر کەس شەرابی خواردەوە دەڕشێتەوە
ئێمە ڕۆڵەی عارەبین، هەرچەندە کوردن دایکمان
ڕوحمی بابان سەد هەزار ساڵیش لە بیر ناچێتەوە
بێ قسوورە، چەند جەسوورە جاشی بێ پاڵووی بلە

وا له ڕێی کورد کوشتنا لاشی له خوێن ئەتلێتەوە
بەسیە تەعنەم لێ مەدە هەر جاشەکەی جارانتم
هێندە حیلمت بێ هەتا ئەمجاش مەعاش ئەدرێتەوە
شەرتە شەرتی جاشەتی بێ سووریاش کۆمەگ بکات
ناوی کوردستان شیمال بێ و ناوی کورد گوم بێتەوە
وەرامی پێشمەرگە:
جەحشی وەحشی بووی له تاوی پارە بیر ناکەیتەوە
جەنگی کوردستان نەمێنێ جاش بەلاش دەخولێتەوە

* * *

شێخ حەنەشی عارەب جاشکی خالیدی کوڕی وەلید بوو، ڕۆژی ١٩٦٧/٤/١٤ لەگەڵ ٥ جاشکی هاوڕەگەزی خۆیدا کوژرا. بەغدا بۆی کەوتە شین و شەپۆڕ و بە هەزاران عەسکەر و جاشی کورد و عارەبی بە تۆپ و تەیارە و زرێپۆشەوە ناردە سەر پێشمەرگەی دەشتی هەولێر، فارس باوە و پێشمەرگە قارەمانەکانی هەواڵی، کارێکیان بەسەر حکومەتی بەغدا هێنا، بانەیی دەگەڵ کەری خۆی نەکردووە لەو بارەوە نووسیومە:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: دیارنەبووی باپیر لە کوێ بووی بە خێر؟
ب: بەخوا مام پیرۆت چووبوومە هەولێر
پ: دەنگ و باس چبوو؟ چۆنە ئەو ناوە؟
ب: دنیا شێواوە، حەنەش کوژراوە
پ: حەنەش یانی چی؟ کام جانەوەرە؟
ب: جاشکی وەلید بوو ئەو پیرەکەرە
لوشکی ئەهاوێشت، ئەیگەزتێن بەدەم
لوولە ڕەشاشێک ناردیە جەهەندەم
حوکماتیش کێچی کەوتە کەوڵەوە

بۆ تۆڵەی باوکی کەوتە هەوڵەوە
ئیزگەکەی بەغدا هەر هاواریەتی
شینی بۆ کلک و گوێچکەی لاریەتی
چاو بە گریان و خوێن بە دەمەوە
فەرمووی سەری کورد پان ئەکەمەوە
مغاویر هات و تۆپ و دەبابە
هەروا گابۆڕ بوو، یا وەیلی و یابە
جاشوولەی کورد و عارەبە ڕووتە
بەو دەشتە وەربوون بەزەڕە و جووتە
عەسکەر لێی ئەخوڕین بۆ تۆڵەساندن
پێشمەرگەی خۆشمان باش تێی گەیاندن
ساعیقە پەل بوو، دەبابە شکا
حەیای نەماوی مغاویر تکا
جاشە کورد کلکی بە گەڵۆزەوە
وەلید پەین و خۆڵ بە لمبۆزەوە
کورتان بەجێ مان، عەگاڵ بڵاو بوون
کلاو بێ سەر بوون، سەر بێ کڵاو بوون
سەتیان لێ تۆپان لە سۆنگەی حەنەش
سەری شکاویان بۆ ماوە و ڕووی ڕەش
پ: بۆ حەمەی سابیر بۆ وایان نەکرد!
چەند جاش تۆپێنرا، هەر باسیان نەکرد؟
ب: پیرۆت هۆشت بێ، حەنەش عارەوە
جاشەکەری کورد چۆن وەکو ئەوە؟
جاشێک وەزمانی خۆیان بزەڕێ

هەزار جاشی کورد دەسەری گەڕێ
جاشی کورد بۆ بار، عارەب بۆ بەرە
جاش کە تێ ناگا جسناتی کەرە

* * *

گەلاڵە ١٩٦٨/٦/٢٦

قەوانە شڕە

بوو بە هەزار و چوارسەد ساڵ
لەگەڵ عارەب بووینە یەک ماڵ
خێوی قیبلە و کیتابێکین
وەک دەڵێن بەرە بابێکین
بەڵام ئەو برای ئیسلامەم
ئەو کاکە نێرە زەلامەم
هەرچی هەم بوو بردی بۆ خۆ
منی کوشت بە هەرزن و جۆ
بە فەرموودەی ئەو لە ژینا
هاوبەشین لە شایی و شینا
شین بۆ من و شایی بۆ ئەو
من ئەبێ لەڕ بم، ئەو قەڵەو

* * *

ئەگەر داوای نان و ئاو کەم
ئارەزووی بەرگ و پێڵاو کەم
بڵێم برای هاودینەکەم
هاوڕێکەی لە مێژینەکەم

بــه نــاشــکــوری نــاڵــێــم بــرایــن
ناچاریان کـــــردم تێک خــــراین
لە ڕێگەی خــوا و قــورعــانەکــەت
خــێــری دین و ئیــمــانەکــەت
ســـــەد یەکێ لە داهاتەکــــــەم
چۆرێک شــیــری وڵــساتەکــەم
هەزار یەکێ لە نەوتی خــــــۆم
پێم کـــــەرەم کـــــە بێ نان و دۆم
با بەس کـــــوێر بم بێ ڕووناکی
با پێت بڵــــێم کـــاکی چاکی
ئەڵێ هەی لە دین وەرگــــــەڕاو
کـــورد و بەرگ و نان و پێــــڵاو!
وە دیارە بوویتـــــە «شـــعـــووبی»
ئـــەبێ لـــە ڕێــگــە دەرچـــووبـــی
***
هەر لەشـــــێــــــخی ئەزهەرەوە
کێ مـــێـــــزەری بە ســـــەرەوە
مـــــڕ دەکـــرێن لە گـــۆشت و پلاو
پڕ دەکـــــــرێن لە پارە و دراو
وەها تیـــــژ دەبن ســـــەردەکــــەن
فــتـــوای کـــافـــریم دەردەکــــەن
پاش فـــتـــوا، لەم کـــوردســـتـــانە
فـــڕۆکـــە و بۆمـــبـــابارانە

تۆپ و دەبابە و شێست تیرە
خوێن ڕشتنی لاو و پیرە
کوشتنی ژن و منداڵە
بژیومان هەر خوێنی ئاڵە
مزگەوتەکەم دەڕووخێنن
قورعانەکەم دەسووتێنن
سەرلەنوێ تالانم دەکەن
هەرزن و جۆیەکەش دەبەن

***

ناچارم ئەکەن بێمە دەنگ
پەلامار بەرم بۆ تفەنگ
کە ئەشچم تۆڵە بستێنم
وەک پڵنگی چەنگ بەخوێنم
دوژمن خۆ ناگرێ لە بەرم
خوێنیان ڕادەماڵێ، تەرم
ئەبێتە قیڕقیڕی یابا
یابا کە زانی دەرنابا
ئەمجارەش وەک چەند هەزار جار
قەوانە شڕ دەخاتە کار
دیسان مەلا و ئایەت دێنن
لەسەر ئیزگە بۆم دەخوێنن
عەرەب و کورد برای دینن
هەردووک دوعای یەک ئامینن

کەی ڕەوایە ئیسلام کوشتن
حەرام کراوە خوێن ڕشتن
منیش بەستەزمان و فەقیر
دیسان لە تەپکە ئەکەم گیر
بە دوو درۆ دەم خافڵێنن
هەتا دەرفەت وەدەس دێنن
دیسان ئەو زوڕنا و ئەو پیکە
دیسان هەمان فاک و فیکە

***

ئاخر ناڵێم جارێک و دوان
تاکەی ببمە مەڕی بێ شوان
تاکەی بەدرۆ دەسخەڕۆ بم
هەتاکەی هەر ڕەنجەڕۆ بم
بۆ چ من بکوژرێم ڕەوایە!
تاکەی سەما بەو هەوایە!
بۆ چ نەبمە خێوی نانی خۆم!
بۆ نەخوێنم بە زمانی خۆم!
بۆ نەوتی خۆم دەس خۆم نەخەم!
بۆ خۆم ڕزگار نەکەم لە خەم!
بۆ چ ماڵی خۆم دیاری نەبێ!
بۆ بەشم یەکجاری نەبێ!
من چم هەیە با لە لام بێ
عەرەب بڕوا و هەر ئیسلام بێ

له خاکم دەرچێ و له ڕێدا
قەوانه شەڕەی خۆی لێدا
ئەو ڕۆژەی چارەی نابینم
خاوەنی ژیان و دینم
تاکەنگێ برسی و لەژێر بم!
با تاوێک ئیسلامی تێر بم
ئەگەر کوردیش ببن به پیاو
وەک گەلانی خودا پێداو
هیچ زیانی بۆ پەز نابێ
قەت لەلای خوا ناحەز نابێ

***

ڕۆژی ١٦/ئابی ١٩٦٨- له ئاهەنگی بیرەوەریی دامەزراندنی پارتی له پردی گەلاڵه خوێندرایەوە:

تیتل وبیبل

نەقڵی مام گورگ و خۆ لەقوڕ نانی
نەنک و باپیرەکان دەیانزانی
خواردنی تیتل و بیبلی بزنۆکە
باسی خۆمان و کۆنە چیرۆکە

***

ڕەنجبەری عارەبی لەمێژ ساڵە
بەسەری قووت و لاقی بێ کاڵە
دوازدە مانگە چ خۆم، چ منداڵم
بۆی ئەچەوسێمەوە و ژیان تاڵم
خاکەکەم زۆر بە پیت و دەسکەوتە

دەغـــــڵــــــە، ئـاژاڵـە، تـووتـنـە، نـەوتـە
چەند بـەری لێــــڕەوار و چەند مـــیـــــوە
بـەرەکـــــــــــەت لـەم وڵاتـە بـاریـوە
ســــەر و بـەر پێم ڕەنێـــو دەنێ ســـاڵێ
گـــەسک و قـــامـــچی ئەهێنێ، ئەیماڵێ
خـــاکی خـــۆی وردە ڕەمل و خــــورمــــایە
ئارەقــــەی ڕەش دەکــــا لـە گــــەرمــــایە
کــــۆشک و پانکەی کــــڕی بە پارەی من
هێــشــتــە هەر لای کــرێــتــە چارەی من
قـــــــەندەهاریم کـــــــرایـە نـان بـۆ ئەو
خـــوریەکـــەم بوو بەقـــاتی جـــوان بۆ ئەو
دەڵـێ ڕانـکـت شـــــڕۆڵە مــــــەم بـیـنـە
پڕ لە ئەســــپــــێــــیــــە جلکی پڕ پینە

***

ڕای ئەبـوێرم مـنـیش بـەکــــەشک و بەڕوو
نیــعــمــەتی خــوایە چش لە برش و کـەڕوو
ئـەچمــــــە شــــار بارەدارێ بـفــــــرۆشم
لـەشـی رووتم بـە جــــــــاوێ داپـۆشم
شــــورتـەیە، عــــەسکەرە، نەهەشت و نەنۆ
هەر کـەســـەی ڕام ئەکـێــشێ بۆ لای خـۆ
عــــــەسکەری و باج و دۆنم و خـــــاوە
حـــاکــمـــیش جـارێ کـاری پێم مـــاوە
دەم دوێـنن بـە «یـا زمــــــــال» و «ولـەک»
باسی ناکــرێ بەشم لەحــەپس و کـــوتەک

هێشتە پێ ناشکوریم و نانالّم
هەولّ ئەدەم بۆ بژیوی مندالّم

***

کە چی سەرباری ئەم هەموو دەردە
تاوێ نا تاوێ پێم دەلّێ جەردە
بۆ کەمت پێیە! بۆ درەنگ هاتی؟
بۆ ژیان نابی زۆر کز و لاتی!
جوولەکەی دووهەمی و بەلاّی سێهەم
دەتکوژم، ناشلّێ پێم کەمن کێهەم؟
کە ئەبینێ لە تان و پۆ کەوتووم
دانی چیڕن لە خواردنی بێچووم
تیتل و بیبلی دەوێن و فیلّبازە
کۆن دەچێ و دێتە جێ یەکی تازە
یەکێ شینە و دەلّێ ئەمن پاشام
کوڕی پێغەمبەرم، نزیکی خودام
یەکی تر دێت کە شینە نامێنێ
گۆشتەکەم خۆشە بۆم دەلوورێنێ
ئیننەنی و ئیننەنام و سووربۆزم
خێوی بەزمی تەمووزی پیرۆزم
ئەو دەچێ، گورگی زەردو ئەبلّەق دێن
بەچکە عارف لەشوێنی عەفلەق دێن
ڕەوە گورگن ئەوی دەڕۆن و دێن
خۆ دەگۆڕن هەتا نەزانین کێن
هەرچی هات پێم دەلّێ ئەمن چاکم

لەوەڕم پێـــــیـــــە بۆت و شـــیـــــر پاکم

هێنده مــــــاوم هەتا لە پشت چەپەرام

دەرکی لێ دانەخـــــەم، بزانە خـــــورام

وەک یەکن بۆمـــە زەرد و ســـوور و کـــەوە

دەردی کـــابرا گـــوتی عـــەرەو عـــەرەوە

***

گەلاڵە، ١١/٩/١٩٦٨- یادی حەوت ساڵەی شۆڕش:

بەسەرهاتەکەم

ئەو کـــوردەی ئێـــســـتـــا ژێر دەســـتـــە

بە خـــۆی نازانێ و بێ هەســـــتـــــە

هێندێکی ســــــــوورە و هێندێک شین

هێندێک هەر تێ نەگـــــــەیون چین!

زۆربەی نوقـــــــــــمی ڕیش و پرچە

پێت وایە ئـامـــــــــــۆزای ورچە!

مـــامـــۆســـتـــا و خـــوێندەوارەکـــان

شـــــامـــــار و شـــادەمـــارەکـــان

دەبن بەجـــــاش، خـــــۆ دەفـــــرۆشن

بۆ دوژمـنـان تێ دەکـــــــــــــــۆشن

هەڵوەدای کـــــــــــــورسی و دراون

هەست ناکـــــــــەن هورە لێ دراون

بەبیـــــــــــور لاقی خـــــــۆ دەبڕن

مـــــردن بۆ خـــــزم و خـــــۆ دەکـــــڕن

گشتی پاشماوەی پیاوانن
نەتەوەی خاوەن ناوانن

* * *

با پیرەکانمان لە زوودا
بەناوبانگ بوون لە مێژوودا
ئازایەتی و کورد دوانە بوون
ترسێنەری بێگانە بوون
ماد و کەیانی زوو منم
زاڵ و گیو و برزوو منم
بناغەی زەند و ئاوێستا
لەسەر پەنجەی من ڕاوێستا
ئەوسا بوو، یۆنانی و ئاشۆر
ناویان نام کوردی خاوەن زۆر

***

بەڵام ڕۆژێک گەردوونی دوون
هەڵی داشتم سەرەو نخوون
وشتری پێ پان پێی لێ نام
زەروە ڕەشکە دمیان تێ نام
خوێنیان مژیم، لە هێز کەوتم
تریاکیان دامێ لێی خەوتم
خستمیانە قەفەسەوە
دیل بووم بەدەست ناکەسەوە
پەردەی ڕەشیان بە سەردا دام

کەس نەیزانی مردم یا مام
بنووس کەوتە دەستی دوژمن
سەگەل شیشانە گیانی من
گوتیان کوڕی جن و دێوی
چەتەی، دزی، سەربزێوی
حەڵاڵە نامووس و خوێنت
بۆ ئێمەیە جێگە و شوێنت
لێم حەرام بوو حەڵاڵی خۆم
بوومە غەریب لە ماڵی خۆم
سەتان ساڵە هەتا ئەمڕۆ
من ماڵوێران و ڕەنجەڕۆ
سەدجاران دەستاودەست کرام
هەر جار پتر بێ هەست کرام
دیوەخانم بەرباد کرا
تەکیەی لە جێ بنیاد نرا
بژیو و سامانیان بردم
فێری مار گرتنیان کردم

***

چووم لە مزگەوتان بخوێنم
بەرەی خۆم لە ئاو دەرێنم
پێیان گوتم قەزا و قەدەر
نووسی لە نەگبەت نەچیە دەر
بۆت نووسرا دیل و لەژێر بی
دەبێ شوکرانە بژێر بی

کێ ڕووت بێ و لەبرسان بمرێ
لە دونیا پاداش وەردەگرێ
بەهەشت جێ زەرگی دەروێشە
ئەسپێون کاری لە پێشە
ژینی خۆش و زۆری بەرهەم
ڕات ئەکێشن بۆ جەهەندەم
چوومە مەکتەب خێری گیانم
بەڵکو دەس کەوێ دەرمانم
لەوێش مامۆستا دوژمن بوو
چاوی لە خواردنی من بوو
دەرسەکەم بە خۆی داینابوو
چی بۆم خراپە تێیدا بوو
فێربووم کەس دۆستی کەس نییە
تا خۆپەرست بێ بەس نییە
برا و دراوسێ و هاوماڵت
باب و دایک و مام و خاڵت
گش بە دوقۆشە بفرۆشە
قەت بۆ کۆمەڵ تێ مەکۆشە
ئەگەر بڵێی کوردم پەستی
بەلایە ڕەگەز پەرستی
نۆکەری بێگانە کردن
بەشی کوردە هەتا مردن
ئازادبوونی نیشتمانت
بدە بە دراو بۆ گیرفانت

قاپە ئارەقێک لە نادی
بە تام ترە لە ئازادی

***

منی وا هەژار و کڵۆڵ
لەش کرمۆڵ، بڕیو خاک و خۆڵ
زۆربەی لەش و گیانم ڕزیو
ئەوەی زیندووش مابوو تەزیو
وا بێ دەرەتان و داماو
لەناو قەفەس نەفەس بڕاو
مل کەچ و چاو سیس و سەرشۆڕ
بێ تاووتین، پێ لەسەر گۆڕ
هەودای هومێد وەک موو باریک
دەوروبەر و بەرچاو تاریک
لەپڕ گوێم زرینگایەوە
چیا و چۆڵ دەنگی دایەوە
شۆڕشی کوردە و بارزانی
هاتە هاواری خزمانی
شووڵی قەفەزی هەڵبڕی
پەردەی بە خەنجەر دادڕی
دوژمنی خستە هەلوەلا
قەزات لە هەژاران مەلا
چاکی مەردیت کرد بەلادا
هەوری نەگبەتت وەلادا

تا دنیا بێ ناوت ماوە
لەمێژوو، بەزێڕ نووسراوە

***

کوڕی کورد کامەی نەڕزابوو
دەماری پیاوەتیی مابوو
کفن بە شان، سەر لەسەر دەست
لە ڕێی سەربەستی ڕیزی بەست
دڵ پڕ و دەست لە سەر خەنجەر
تینوو بە خوێنی داگیرکەر
تۆڵ ئەستێنی هەزار ساڵە
پاڵەوان ڕەنجبەر و پاڵە
ساتێک لەسەر جێ نەسرەوتن
وەشوێن قارەمانیان کەوتن
ژینی کوێلەیی بابەس بێ
حیزەبخویی بۆ ناکەس بێ
مردنیان ویست بەسەر بەرزی
دڵ و دەزگای دوژمن لەرزی
زۆڵە کوردی ناموس نەماو
ڕەتێنرا وەک پووشی لافاو
فڕۆکە و تانکی تۆپ لەسەر
بەهرەی نەدا بۆ داگیرکەر
شکا، بەڵام چۆن شکانێ!
هەر خۆی و خودا ئەیزانێ

***

کوژراین، خوێنی دوژمنمان ڕشت
هەوای ئازادیمان هەڵمشت
بای باڵمان داوە لە چیادا
ناوبانگمان کرد لە دنیادا
پەڕ و پۆمان دەر کردەوە
دیلیمان لە بیر بردەوە

***

یاباش هەر لەسەر بیری زووی
ماتە بۆ کەوی لەدەس چووی
قەفەزە شەڕەی هێناوە
جووتێک جاشوولەی تێ ناوە
یەک کۆنە جاشە و ماندووە
لە زەڕە و جووتە کەوتووە
ئیدیش مودێل شێست و شەشە
لە غیرەتی کورد بێ بەشە
لەلای دوژمنی خوێندووە
بەرگی شەرمی داکەندووە
چەند لاویچێک جۆی بۆ بردوون
بە نەقیزەش فێری کردوون
دەلووشێنن تا ڕاوم کەن
دووبارە تووشی داوم کەن

***

بەڵام تێ ناگەن بێچارە
ئەمە ئیشتیای بەفری پارە

ئەمڕۆ لەگەڵ دوێنێ جیام
کەو نەماوم، شێری چیام
تازە بۆی ناچمەوە ناو داو
کوردیش دەبێ بێتە بەر چاو
زمان و ئەدەبیاتەکەم
گوڵی هیوا و ئاواتەکەم
پێویستە بگەشێتەوە
ناشێ لە بیر بچێتەوە
دەبێ ئاڵای «خانی» هەڵکەم
دەگەڵ هەورانی تێکەڵ کەم
شیعری «حاجی» دەخوێنمەوە
تۆڵە لە زۆڵ دەسێنمەوە
گۆران و بێکەس یاد ئەکەم
گیانی پیرەمێرد شاد ئەکەم
بەگڕی نەورۆزی ڕزگاریم
دەسووتێ باری هەژاریم
مام یابا خەیاڵت خاوە
چت دەس ناکەوێ لەم ڕاوە
سوێندم بە عابا و عەگاڵت
کورد نابنەوە بە ئاژاڵت
شیریان بدۆشی و پێی بژی
داوای ژیان کەن بیانکوژی

داو و دانـەت خــــــــــڕ کـــــــــەرەوە
لـەســــــەر وشـــــتـــــر بیـــــان بـەرەوە

***

شـیناوی، باڵەکـایەتی ١٦/ ١٩٦٨/١٠- لە ڕۆژی ١٩٦٨/٧/٦ جـاشکی جـەلال تاڵەبانی و برایم ئەحمەد بە چەک و ئەسپابی داگیر کەرانی کوردستـان هاتنە سەر پێشـمەرگە و لە دوای شەڕێکی شەش ڕۆژە. پێشمەرگە دوو سەد جاشێکی لێ تۆپاندن، گەلێکیشی لێ بە دیل گرتن و لە کوردستـانی ئازادی دەرکردنەوە. بەو هۆیەوە نووسراوە:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: مام باپیر، ئا بێ، دەنگوباس چیبیە؟
ب: وەخوا، حاڵ جاشگەل فرەخاس نییە
پ: گوایە گەرەکتە بێژی خەراون؟
ب: بەڵێ سەرشکیاو، پاشڵ دڕیاون
هەر لاشی جاشی کرمێ و بۆگەنە
کەفتگە لەو دەشت قەرە حەسەنە
پ: خاسە، خۆ ئێژن حوکمات گۆڕیاوە
چۆن جاش بەر ئەدا بەم لاو بەو لاوە!
ب: پیرۆت بەعسی گەل خۆت ئەیان ناسی
پا درێژ ناکەن هەرگیز وەڕاسی
وتیان حوزەیران جێ وەجێ ئەکەین
لە جۆر بنیادەم ئەمجا ڕێ ئەکەین
شەڕی هەندرێن دەرسی داداوین
خاسی باداوین، مەیژن هەر خاوین
کەچی ئەیدوونین ماڵ هەر ئەو ماڵە

هەر مێشکی پوچە و کەللەی بەتاڵە
وەدەور خۆیانا ئەسوورێنەوە
خەریکن شەڕمان بۆ ئەنێنەوە
جاشگەل شەست و شەش، چی بڵێم؟ دوور لەڕووت
داگیراونەسە و وەساچمە و باروت
بزووت ئەخەنە بن کلکیانەوە
ئەتەقن وەلای کوردستانەوە
وەحەچچەی بەعسی وەگژمانا تێن
تێناگەن ئێمە ئەیانناسین، کێن!
پ: دەیسا چەیان کرد توخوا مام باپیر
ب: لەناو تەڵەدا سمیان کردی گیر
ویستیان داگیرکەن مەڵبەن «جەباری»
تیایا بگەوزن وەگوێچکە لاری
بەڵام نەقیزەی پێشمەرگەی ئازا
پێ گەیشت، کاریان لە کار ترازا
هەروا جاشک بوو، بۆ دەرئەپەڕی
بەرەو تەویلەی عارەو ئەزەڕی
لوشمەی جەلال و زەڕینی بلە
دەری خست کەوا پاڵوویان شلە
کوردستان خواردن بۆ عارەو ناوێ
با هەزار جاشکیش جووتە بهاوێ
پ: بەڵێ مام باپیر، بەعسی زۆر کەرن
وەهیوای جاشگەل زەحمەت دەربەرن

شۆڕش کوردستان دوژمن دڕێنە
مەلەی گەرەکە ئەم گۆمی خوێنە
ئەیشزانیت جاشک مەلە نەزانە
ئاو بگا بە گوێی، بەشی خنکانە
بەعسی و جەلال و بلە و جاش و ماش
وەمانگ ئەحەپن گەماڵ گەل بەلاش

***

شیناوی، باڵەکایەتی٢١/١٢/١٩٦٨- جێژنی ڕەمەزان:

چۆن جێژنە ئەگرین؟

جێژنە، ئی وا هەیە دڵی خۆشە
زۆر کەسیش لێو بەبار و ڕەشپۆشە
هەیە دەستی ئەخاتە ناو خەنەوە
هەیشە ماتە و دەسی بە ژێر چەنەوە
یەک بەناز پا ئەخاتە سەر کورسی
زۆر دەسیش وان لەسەر زگی برسی
یەکێ سینی پلاو و گۆشتی لەپێش
زۆری ئاواتە خوازە بۆ بڕوێش
یەک سمیڵ با ئەدا بە دەستی چەور
یەک دەسی پۆرگ ئەدا بەدەسکی تەور
یەکێ قاقایەتی دەگەڵ یاران
زۆر کەسیرەش هەیە لەبەر باران
یەک جل و بەرگی تازە درواوە

یەکێ بێ ڕانک و پێچ و پێلاوە
یەک لە باوکی ئەسێنێ جێژنانە
زۆری بێ باوک و ویڵی کۆڵانە
یەکێ سەرگەرمی بەزمی ڕەشبەڵەکە
یەک لەناو سەنگەرە و لە پشت کەڵەکە
یەک بە شادی لەناو ژن و ماڵە
یەک لە دووریی مناڵ ژیان تاڵە
یەک لە بان سینە زەردە مەم دەگوشێ
یەک بەرەو دوژمنان بەسنگ ئەخوشێ
یەک لە شارا بە بێ ترس ژیاوە
یەکێ پێشمەرگەیە و بەسەر چیاوە
یەک لە«حیزی و سەلامەتی» دەگەڕێ
یەکێ سەرخۆش دەبێ بە کۆڕی شەڕێ
یەک لە بێ مووسی زبرە، یەک لووسە
هۆی چییە! باسی پووڵ و نامووسە
یەک دەژی بۆ دراو وەکۆ کردن
یەکێ نامووس پەرستە تا مردن
کوردستان ئەو بەهەشتی بێ وێنە
نوقمی ناو خوێنە، بێ سەر و شوێنە
دیل و داگیرکراوی ئەغیارە
لە هەمووی دەنگی داد و هەوارە
چەندی چاوت ئەگێڕی دار و پەتە

کوردی پێدا دەکەن بە ناوی چەتە
کوێ ئەچی بەند و چاڵ و زیندانە
ماڵی تا ڕۆژی مەرگی کوردانە
چەند هەزاراران مناڵی کورد بێ باو
چاو کز و دڵ پەرۆش و سەر شێواو
چاوەڕێی باوک و کاکی گیراون
جێژنەیە، بێ لیباس و بێ دراون
چەند هەزار بێوەژن هەتیوبارە
چاو بە فرمێسک و دڵ بریندارە

***

لاوی پێشمەرگە شارەزای دەردە
بۆیە جێ بەزمی جەژنی بن بەردە
دەیەوێ نیشتمانی ئازاد بێ
کورد هەمووی شاد و دوورە بێدادبێ
چاوی پڕ ئاوی بێوەژن بسڕێ
جلی جوان بۆ هەتیوی کورد بکڕێ
دەرکی زیندانەکان لە ڕێسمە بەرێ
کوردە گیراوەکان بخاتە دەرێ
باب و کوڕ مێرد و ژن بەیەک شاد بن
خەمی ڕۆژانی دیلی بەرباد بن
لاوی پێشمەرگە مەشخەڵە و ئەگری
تاریکایی لەسەر وڵات ئەبڕی

دڵــی شـــــــادە بــە کـــــــاری پیـــــــاوانــە
لاوی وا ڕۆشـــنـــــایــــیـــــی چـــاوانـــــە
ئەو دڵەی کـــــوردســـــتـــــانــی تێـــدایــە
خـــــــەمــی مـــــــاڵ و ژیــان لــەلای بــایــە

* * *

کـــــوردی واش هەن دەژیـن بـەبێ خـــەبەری
چی لەوان دەردی هۆز و خـــاکـــە ســـەری
بت و قــــیــــــبـلـەی ئەوان زگ و ورگـن
هاری شـــوێن گـــۆشتن و ڕەوەی گـــورگن
جـــێگەیان یان حـــەمـــامـــە یان ســفــرە
پیــــــاوەتی و زبری لای ئـەوان کــــفــــرە
دۆشـــــەکی تـووکی قـــــوو نـەبێ نـانـوون
مـــێـــردن، ئاواتەخـــواز بە کــەیبـــانـوون
کــــوردی داخـــێـــون و دەڵێن کـــــوردین
ترســـەنۆکین، لە خــشـــپـــە دڵخـــوردین
کـــوردی خـــاوو خلیـــسک و دەس بەخـــەنە
کــــورد نیـــیـــە زۆڵە کـــوردی لاپەرەســـەنە
دایکی مـــــێــــــــردی نەبوو ئەوەی هێنا
غـــەیرە کــــوردێک بوو، ناوەکـــەی لێ نا
هەشـــە دەروێشـــە، ســـۆفـــیـــیـــە، کــوڵکە
ڕیـــشـــی ئـــاڵـــۆزە، پـــرچـــی پــڕ چـڵـــکـــە
مـــــارگـــــرە، ئاگـــــر و خــــەڵووز خـــۆرە

تیــــخــه، کــەشکۆڵە، زەرگــه، ســاتۆرە،
باری شــێخ و خـــەلیـــفـــه هەڵدەگــرێ
بێ خـــەبەر زاوە، بێ خـــەبەر دەمـــرێ
بـژی یـان بمـرێ هـەر زیـانبــــــــــارە
دین و دنیـــای لەدەس چوو بێـــچـــارە
***
هەیشـــه هەر کـــوردە خـــاینە و خـــەتەرە
هەرکــەسێ بیگرێ گـــۆشـــتی ســـەرچەپەرە
نیـــشـــتـــمـــان، دین و ئایین و نامـــووس
لای نیـــیـــــه، هەر ئەزانێ بێنه فلووس
قـــــوڵه چۆمـــاغی دەســــتی زۆردارە
دڵی ســــــەد پارەیە لە ســــوێی پارە
جاشـه بێ فـەرقـه بۆی مـەجووس و فـەلە
کـێـــیــه جــاش ئەگــرێ پارە بێنێ حـەلە
عــارفـــه، بەکـــرە، قـــاســـمـــه، عـــەفلەق
جـــاشی لازم بێ گـــوێ لەقـــه و سم ڕەق
گـــازبی بۆ ئەگـــرێ، جـــووتە هەڵداوێ
ئـــالـــیـــکـــی زۆر بـــێ، ئـــابـــڕووی نـــاوێ
ئەوە ژەهـری هـەیـه وەکـــــو مـــــارە
تـا ســــەری نەنجنی نیــــیـــــه چارە
***
هێندەکـــیش خـــوێندەواری ڕەش خـــوێنن
کـــوردی ســـەر مـــێـــز و مـــەردی ناو نوێنن

کوردی چاکن لە دەوری شووشە عەرەق
فەلسەفەت بۆ دەڵێ و قسەی نەستەق
ئەڵێ من بم وەها دەکەم، واچێ
دوژمنێکم لەدەستی دەرناچێ
پێی بڵێ، فەرموو وا چیا وەرە شەڕ
گورجێ وشکاوی دادێ ئەو دەمی تەڕ
پێت ئەڵێ من! بەکێ ئەڵێی من بێم!
دەشتەکی تۆ، دەبێ نەزانی کێم!
کوڕی پشکەڵ ئەفەندی، بێتە شەڕێ!
تەخت و بەختی زەمانە وەردەگەڕێ!
ئەوە پێویستە لێی گەڕێی، بدوێ
تا بە سەرخۆشی دەچتەوە، دەنوێ

***

جێژنە، خۆزگە دەستی ئەوەندەم با
یان کڵاوێکی سەخرە جندم با
هەرچی بم ویستبا لە هەنبانە
دەربچووبا و ببا بە جێژنانە

***

بۆ مەلا مەنجەڵێک لە گۆشت و پلاو
بۆ فەقێ مێزەرێکی هەڵپێچراو
دەف و زەرگم دەدا بە مام دەروێش
تۆزێ ئیمان بە شێخی خۆ هەڵکێش

ڕیشی سـۆفـیم دەشـووت بە تاید و سـیم
سـەیری ئاوێنەکـا بڵێ من نیم
بەشی حـاجی درۆی زل و دەس بڕ
بەشی دێوانە! حـاو و حـوو، مـڕە مـڕ
شـەتی بەغـدایەشم ئەکـردە شـەراب
بۆ بە دەم کـوردەکـانی عـالی جـەناب
خـەنە بۆ پیـاوی دەم بە نووزە و شل
شـانە و ئاوێنەیێک و تۆزێ کل
لوڕ و کـورتان و کـاو جـۆ بۆ جـاش
پاڵـوو بـۆ بەرمـل و بەڕەش بـۆ پـاش
شێـست و شـەش زەنگوڵەم ئەکـردن بەش
لەملی جـاشـەکـانی شێـست و شـەش
بەشی داگـیرکـەریش گـرامـێک بیـر
تا بزانێ زمـان دەسـووتێ بە سـیـر؟
بیـری کـوردتوانەوە لەسـەر دەرکـا
ئەقـڵی بێ؟ ناشێ چیـدی خـۆی کـەر کـا
ڕەمـەزانی ئـەوەنـدە بـێ ڕۆن بـێ
شـەشـەلان گـرتنی دەبێ چۆن بێ؟

***

سـەد هەزار ئافـەریم و هەی دەسـخـۆش
بەجـەواڵ و بە هۆڕ بەچەنگ و بە کـۆش
بۆ کـوڕی کـوردی مـەردی ناوسـەنگەر
لەم سـەری کـوردسـتـان هەتا ئەو سـەر

ڕەمزی ئازادی لاوی پێشمەرگە
خاکی پۆش، لێت مبارەک ئەم بەرگە
تۆی هومێدی گەلە هەژارەکەتی
تۆڵە ئەستێنی گوند و شارەکەتی
چەند هەزاران هەتیوی باو کوژراو
چەند هەتیوباری بێ کەس و داماو
چاوەڕێی مژدەتن کە مزگێنی
جەژنی سەربەستی کوردی بۆ بێنی
سەر بڵند بین و سەربەخۆ کە بژین
جەژنەمانە، نە ئێستەیە کە دژین
گەلی کورد تا ئەسیرە جەژنی نییە
ژینی بێ سەربەخۆیی نرخی چییە!
جێژنی ئازادی جێژنی کوردە و بەس
ڕۆژی کورد سەر نەوی نەکا بۆ کەس
ئەودەمە جەژنی ڕاست و جەژنی خۆش
بۆ هەموو کوردەواری، بۆ من و تۆش
***

شیناوی، باڵەکایەتی٢٧/١/١٩٦٩- حەمەدەمین فەرەج کە زۆڵە کوردێکی نیشتمان فرۆش و هاوبیری جەلال تاڵەبانی بوو، کرا بە موتەسەڕیفی هەولێر. شێخ حەمەدەمین ناوێکیش کە لەو زۆڵتر بوو کرا بەقایمقامی هەڵەبجە:

دەمەتەقەی باپیر و پیرۆت

ب: پیروت زوو، وەرە، مزگێنیم دەیە

پ: چبووە مام باپیر؟

ب: چەند جاشت هەیە؟

پ: بەخوا، هەردوانن یەک دێزە و یەک شین
ب: برۆ جلیان کە
پ: تۆ جاشکت بۆ چین؟
ب: دەیان نێرمە خوار، پیرۆت وە تەمام
جاشولکەت بۆ بکەم بە قایم مەقام
پ: چی چی؟ مام باپیر دووپاتەی کەوە!
ب: چی چیی، پێ ناوێ جاشک بە برەوە
موتەسەریفی هەولێر جاشێکە
پشتی بەقەدەر عەنتەرناشێکە
پیرۆت تۆ بۆ خۆت ئاگات لێ نییە
قایمقامەکەی هەڵەبجە چییە!
پ: ڕاست ئەکەی، ئەویش جاشە و شێخیشە
ئاخوڕە، پەتکە، کوتکە، مێخیشە
پێشوو ئەیانوت وەحیلەبازی
کەرێک لە بەغدا خۆی کردە قازی
تو ئێژی ڕاست بێ!
ب: بۆچی درۆیە
ئێستاش هەروایە، ماست برای دۆیە
لەم ئاڵوگۆڕەی دەور و حەیامە
چوار سەر جاش بوونە خاوەن ڕۆژنامە
بەغداد بە پیتە، جاشی کوردستان
لەوێ گۆڕیاون، ئێستە مامۆستان

پ: سا بەخوا باپیر ئەمەی پێ ناوێ
بیری قایمقام لە دڵ دەرباوێ
یاڵ جاشەکانم لووس ئەکەم وەمووس
پێم خۆشە بکرێن بەڕۆژنامەنووس
دێزە، ڕەسەنە، سمی وەک گوێزە
حەیفە پێی نەڵێن مامۆستا دێزە
***

شیناوی ۱۹٦۹/۳/۲۱- بە هۆی نەورۆزی ساڵی ۱۹٦۹ لەسەر ئیزگەی شۆڕشی کوردستان خوێندرایەوە:

کوتکی کاوە

چیـــــرۆکـــــێک لـە نـاومــــــان بـاوە
زەهـاک و دوو مـــــــــار و کـــــــــاوە
لە پێ دەشـــتــــان، لە کــــوێســـتــــانان
هەمـــــوو شـــەوگـــاری زســـتــــانان
وا بـوو بـە چـەنـدیـن هـەزار ســـــــــاڵ
لـە دەوری ئـاگــــــــــردانـی مــــــــاڵ
نـەخــــــوازە داپـیــــــرەکـــــانمان
دنـیـــــــادیـدە و ژیـرەکـــــــانمان
لـەبـەریـان کــــــــــردووە دەمـــــــاودەم
زۆر شـــــیـــــــرین دەڵێـن ڕۆڵـەکــــــەم
پاپـەتـیــــیـــەک هەبووە چۆڵپـــــەرست
جــــارێکـیــــان هەلێکی دەس خــــست

ڕێگای کەوتە کوردەواری
لە چیا هەڵیدا دەواری
زۆر لێی خۆش هات هەواری نوێ
قرمی خۆش کرد لێی نەبزوێ
زەوی بە پیت بوو بۆ کێڵان
لێمان کەوتە گەندەڵ فێڵان
بە دەم ئەیوت براتانم
بۆ ئێوە دیاریی یەزدانم
ئەسپ و حوشتر یەک ڕەگەزن
مارمێلکەش هەر بەچکەی پەزن
ڕەز و پەزتان بدەن بە من
من زۆرخۆرم، ئێوە کەمن
عابای بەسەر شان دادابوو
کەی نەیدەزانی چی تیا بوو
کوردی ساویلکە و کوردی زۆڵ
بۆیان دا لە دەف و دەهۆڵ
یەک نەیدەزانی چ باسە
ئەویان بۆ لستنەوەی کاسە
یەک بە حاوحو، مڕەمڕ
زۆڵەش تا ورگی بکا پڕ
کەوتنە خاک و پای بێگانە
دایان پێی ئەم کوردستانە
زەهاک بە کوێخا دانرا

عابای لە شان وەلا درا
دوو مار لەسەر شانی ڕوابوون
دیاریی چی غەزەبی خوا بوون
مارێک بە ڕیش و پرچەوە
تەزبیح بە ملی چرچەوە
مێشکی لەسەر بەتاڵ دەکرد
پڕی لە درۆ و خەیاڵ دەکرد
مارەکەی تر شینە مار بوو
شاخدار بوو کونی لە شار بوو
شاڕەگ پسێن و خوێن مژ بوو
وەک قەسپی بەغدا کوردکوژ بوو
ئەشیان گوت پێشوو هەردوک مار
ماری شارو ماری ڕیشدار
بنیچە کورد بوون، جادووکار
بە ئەفسوون کردبونی بە مار

***

زەهاک و زۆڵە کوردی مار
شیشانە گیان کوردی هەژار
دەستیان کرد بە تاڵان کردن
گەلێک کورد لە برسان مردن
ئاژەڵیان بڕی لەو ناوە
کاتێ زانیان هیچ نەماوە
هاتنە سەر بیری پیاو خواردن

ڕۆژێ دوانیان لێ دەبژاردن
مێشکیان ئەدرا بە مارەکان
گۆشتیش بەشی خونکارەکان
ئێسک بۆ سەگ و گۆڵ و زۆڵ
بەرماوێکیش بۆ پۆست بەکۆڵ
تا بە کورد بڵێ دەنگ مەکەن
دەگەڵ بەشی خوا جەنگ مەکەن
قەزاو قەدەر وای داناوە
لە ناوچاوانتان نووسراوە

***

مام کاوەی باوکی هەژدە کوڕ
ئاسنگەری بە هێز و گوڕ
حەڤدە کوڕیان سەر بڕیبوو
گەڕ لەسەر دوامین کوڕی بوو
ئاگری جەرگ زۆر بە تینە
تۆڵە دەرمانی برینە
بۆ تۆڵە دەستی لە ژیان شوت
دەستی دا کوتکی ئاسن کوت
بەرهەڵبێنەی کوردە ئاڵا
زۆر حەشاماتی لێ هاڵا
گوڕاندی وەک هەوری بەهار
ئەی کوردی ژێردەست و هەژار
تاکەی پێخوستی بێگانەی!

تا کەی لەچاوی خۆت تانەی!
تاکەی بیرێک ناکەیتەوە!
تا کەی ئاوڕ نادەیتەوە
تاکەی ئەژی بە سەرشۆڕی
بۆ زەق بەرەو گۆڕ ئەنۆڕی!
بۆچ سەرکزی چارە نووسیت
چی لێ هات کوردە نامووسیت!
با بەس بێ، سەرشۆڕی بەس بێ
ژین بە حیزی بۆ تەرەس بێ
ڕاپەڕە، باسک هەڵماڵە
خۆت باوێژەدەر لەم چاڵە
بەجێ بێڵە پایەی نزمت
سەر بەرزکە خۆت و خزمت
تا سەر، ڕێی ئازادی بگرە
یان زۆر بە سەربەرزی بمرە
مەرگی گەڕناس هەر یەکجارە
مەرگی ترسەنۆک هەزارە
وەرن پیاو بین لە ڕووی مردن
ببزووین بۆ دوژمن قڕ کردن

***

بە نەعرەتەی مام کاوەی مەرد
لەرزە کەوتە بەردار و بەرد
لاوی کورد لە خەو ڕاپەڕین

وەک شێری ڕق هەستاو خوڕین
کاوە بڕۆ بە شوێنتەوەین
ئەوەی تۆی بە نیازی ئەوەین
هیچمان سەرمان نابەینەوە
تا تۆڵەی کورد ئەکەینەوە
با بشەکێ ئاڵای چەرمت
با تیندار بێ دڵی گەرمت
شان بەشان کوڕ و باب و کاک
گوڕیان بەست بۆ کۆشکی زەهاک
بۆ کوێ دەچی، کورد خۆرەکە!
کوردە زۆڵە چوار مۆرەکە!
ڕۆژ ڕۆژی نێرە پیاوانە
مردن بۆ خاوەن تاوانە
***
بوو بە شەڕ، شەڕی بەرانان
گەرمە کۆڕی پاڵەوانان
بروسکەی شێر، بارانی تیر
گرمە و گوڕینی لاو و پیر
ئەتاوێن زۆری زۆردار
وەک بەفری بەر هەوری ئازار
ئێسک و ڕەگ و گۆشت لێک درا
کۆشکی زوڵمی پێ تێک درا
دیوار ڕمان، دەرگا شکان

خوێن و ئاسن پێک دا لکان
لاش کەوتن لەدوژمن و دۆست
لەسەر ڕێگە ئەبوونە کۆست
کاوە ئەیگوت: گوڕ ببەستن
ناشێ لە خەبات بوەستن
لینگ بەسەر لاشدا هەڵێنن
سەر بە دوژمن بنەوێنن
هێند لە گۆشتی خوێنتاڵ دران
خەنجەریان مشت و ماڵ کران
شەستە ڕەهێڵەی سەر و خوێن
زۆرداری دەرپەڕاند لە نوێن
وەک بەرازی دەورەدراو
بێ هەل و دەرەتان نەماو
ڕەنگ بزڕکاو و دەم بە جوێن
ئەیزیڕاند چڵکاوخۆر لە کوێن!
جاشی کۆن و نوێ بمگەنێ
بۆ جێتان هێشتووم بە تەنێ!
کوا نزاگۆی درۆفرۆش
کوان گیرفان بڕی ڕۆژی خۆش!
زۆریم لەگەڵ کرد بۆ ئێوە
نەمزانی ئەم دەردەی پێوە
بۆچ نایەن بەهاوارمەوە!
لەکوێدا خۆم بشارمەوە!

***

بەدەوری خۆیدا ئەخولاوە
تووشی بوو بە تووشی کاوە!
وتی دەرمانت لای منە
تۆ ژیانت لە خۆت دوژمنە
ئەو کەسەی خۆی بە تۆ فرۆت
تۆشی فرۆت، تەنیا بۆ خۆت
تاوان بۆ گەل دەژمێریەوە
چت لێ ساند پێی دەسپێریەوە
گریان و شین دادت نادا
هەی ڕووڕەش لە قاپی خوادا

***

کوتک هاڕەی دەهات ئۆخەی
سەری دوژمن سندانە دەی
بە کوتکێک ورد و خاشی کرد
بانگاوازی کرد دوژمن مرد
کورد ڕزگاربوو لە بێگانە
کوردستان ماڵی خۆمانە
هەرچی کیژی کورد و کوڕە
هەرچی دڵ لە دوژمن پڕە
با بیکا بە بەزم و خۆشی
ئازادی خەمی داپۆشی
کورد کە ڕزگارە و دوژمن مرد
ڕۆژێکی نوێ دەستی پێ کرد

با ناوی جەژنی نەورۆز بێ
جەژنە لە خۆمان پیرۆز بێ
لاشەی دوژمن وەکۆکرا
ئاگرێکی تێ بەردرا
لە بەر گڕی لاکی دوژمن
بوو بە هەڵپەڕکێی پیاو و ژن
لەو ڕۆژەوە کوردەواری
بۆ بیری ڕۆژی ڕزگاری
هەر ئەبێ هەڵکا ئاگرێ
گڕی تۆڵە دانامرێ
تا ئێرە چیرۆکی کۆنە
با بزانین ئێستامان چۆنە!

***

کاوە: بارزانی

دەردی پێشوو تووش بووینەوە
وەک پێشووش تێ هەڵچووینەوە
زەهاک نەوەی ئەو زەهاکە
داگیرکەری ئاوو خاکە
زۆڵە کورد خۆی پێ دەفرۆشن
بە خوێنی گەلیان سەرخۆشن
هەر کوردن لێمان بوون بە مار
لە گوند و شار وەک شێت و هار
دەگەڕێن بۆ کوردی هەژار

بیکەن بە خۆراکی زۆردار
گەلێک ساوا و پیر و لاومان
خوران، دەرخران لەناومان
لە زۆر حەڤدان تێپەڕیوە
کورد کەم ئازاری وای دیوە!
بەڵام خۆ لەگەڵ ئەوەشدا
لەم شەوەزەنگە ڕەشەشدا
زۆر سوپاس کاوەشمان هەیە
تیشکی ڕۆژی گەشمان هەیە
سەد وەک کاوە لەمێژوودا
لە زوودا و لە ڕابردوودا
لە ڕاست بارزانی بێ ناوە
کەس وا ئازا نەڕسکاوە
لاوی کوردیش بە هەزاران
سڵ ناکەن لەسەرماو باران
پێشمەرگەن و دەس بە خەنجەر
گوێ بەفەرمان لەناو سەنگەر
بۆ تۆڵە ساندن ئامادەن
لە شەڕ سەرخۆشی بێ بادەن
خوێن ئەبەخشن بۆ ڕزگاری
بۆ سەربەستیی کوردەواری
دەیسا کاوەی کورد چی ماوە؟
ئازادمان بکە لەو داوە
دڵخۆش کە ئەو دڵمەندانە

کوا کوتکت! دوژمن سندانە
باجاشگر ئاوێتەی گڵ بن
با جاشک لە ترسان سڵ بن
کوردستانەکەت ڕزگار کە
دەردی دڵی گەلت چار کە
با خۆ لە خەم جوێ کەینەوە
نەورۆزی کۆن نوێ کەینەوە

***

شیناوێ ١٩٦٩/٣/٢٣- جەلال تاڵەبانی و جاشەکانی گوتبوویان ئێمەش کوردین! لە باوەشی داگیرکەرانی کوردستاندا جەژنی نەورۆز ئەکەین! بەو هۆیەوە نووسراو لە ئێزگەی شۆڕشەوە بەدەنگی هەژار و دڵشاد مەسرەف خوێنرایەوە:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: مام باپیر ڕۆژباش
ب: ئەی سەر چاوانم
پ: خاسی؟ بێ خەمی؟
ب: دەردت لە گیانم
پ: وا هاتوومە لات، هەمە پرسیارێ
ب: فەرموو مام پیرۆت، سەدجار نە جارێ
پ: خەڵک لەو خوارە هاتوون ئێژن
جاشگەلیش نەورۆز ئەیکەین بە جێژن
ئەمە یانی چی؟ سەرم سوڕماوە
ب: پیرۆت گیان، تا کەی خەیاڵت خاوە!
جەژن گرتنی ئێمە جیایە
جاش سەماکەری لەوەڕ و گیایە

تێ ئەگەی چم وت؟
پ: نە بەخوا، کاکە
بۆمی بڵێوە و بۆم یەکاڵا کە
ب: مام پیرۆت زۆر زوو ساڵێک لەساڵان
هێندێک پەت وەسەر هاتن بۆ تاڵان
زەهاک ناوێکیان سەردەستەی خێڵ بوو
دڵڕەش و پیس و خوار و بە فێڵ بوو
ئەیان وت شیمال وەکوردەواری
جاش کوردیان ئەگرت بۆ بار و سواری
کوردیان دەرئەکرد لە ماڵ و مەزرا
ڕەشی چۆڵپەرست لێ دائەمەزرا
ئەیانگوت نابێ کوردێک بمێنێ
کوردستانیان کرد بە گۆمی خوێنێ
ژن داگیر کردن مناڵ سووتاندن
تەبەک ڕفاندن، ئاژەڵ فەوتاندن
هەرچیان لەدەست هات درێغیان نەکرد
بە هەزاران کورد لە زیندانا مرد
پ: باپیر کەس نەبوو دەمیان بشکێنێ!
بۆ کوردی هەژار تۆڵە بستێنێ!
ب: بەخوا بێ سەبری، زۆر هەڵەی پیرۆت
بۆ ڕاناوێستی، تەواوی کەم بۆت
پ: وا ڕاوێستاوم، دە باپیر فەرموو
ب: خوا بۆ کوردی نارد یەکی ڕیش چەرموو

ناوی کاوە بوو، وەستا خاڵە بوو
پاڵە بوو، تەمەن حەفتا ساڵە بوو
کوتکێ گرانی نایە سەر شانی
بوو بە شۆڕشگێڕ لە کوردستانی
کوڕگەل دایە دوو، دەس لە بان خەنجەر
دوژمنیان شکاند لەم سەر تا ئەو سەر
کوردستان ببووە گۆڕ بۆ دوژمنی
کاوە بە کوتکێ زەهاکی جنی
پ: ئای دەسخۆش کاوە قوربانی کوڕم
خوێشم لە کوێ بووم، ورگی بدڕم!
ب: پیرۆت گوێ بگرە
پ: دڵم لە لاتە
ب: کاتێ دامریا، ئەم کارەساتە
سەرەتای مانگی خاکەلێوە بوو
موژدەی ئازادیی کوردی پێوە بوو
ئیتر لەوساوە لە کوردەواری
جەژنە بۆ یادی ڕۆژی ڕزگاری
پ: هەر بژی باپیر، زۆرزانی بەخوا
دەیسا پێم بێژە جاشک چ دەخوا؟
نەورۆز وا جێژنی شۆڕشگێڕییە
چ دەخلێ وەسەر جاشکی خوێڕییە؟
ب: ها، وتمان فەسڵ فەسڵی بەهار بوو
نزیک نیسان و دواییی ئازار بوو

فەسڵی بەهاریش لە هەموو جێیە
موژدەی لەوەڕی بۆ جاشگەل پێیە
پرزەی ئاخوڕ و کای زەرد نامێنێ
زەوی لە گش لا قەرسیل دەڕوێنێ
مەسەلێک هەیە دەڵێن: تۆ بێژە
پ: بەهار بەهەشتی نێرە گوێرێژە
ب: بەڵێ بۆ جاشگەل جەژنی لەوەڕە
کلک با ئەدەن لەناو سێوەڕە
تێر ئەزەڕێنن وەزمان داگیرکەر
بۆ دوژمنی کورد ئەبنە بارەبەر
پ: ئەرێ مام باپیر، جاش بۆ وا کەرە؟
ب: ئەم پرسە بۆ جاش شێست و شەش بەرە
یان لە مامۆستا عەونی پرسیارکە
بێژە بۆ جوابم تۆزێک گوێ لارکە
تا بڵێ جەنابت «مقیاس نەماوە»
جاشەتی کردن لە ڕێی دراوە
وەتەن و ناموس لای جاش پارەیە
چیتر نازانێ ئەو بێچارەیە
پ: بەخوا، ڕاست ئێژی، جاش بەسەزمانن
دەستەی خۆفرۆش ڕوو لە نەمانن
خوا ڕوویان ڕەش کا وەک ڕوویان ڕەشە
کورد ئەوانەی هەن بۆبە بێ بەشە
ب: پیرۆت خەم مەخۆ، هیچ باکت نەبێ

له هەموو چەمێک چەقەڵ هەر ئەبێ
پێشمەرگە خۆش بێ، شۆڕش بە هێزە
کاری لێ ناکا، زەڕینی دێزە
پ: خۆیشم مام باپیر خەنجەرێ ئەکڕم
تووشی جاشک بم کلک و گوێی ئەبڕم

* * *

شیناوی، باڵەکایەتی٢/٤/١٩٦٩:

بەزمی بەهار

مـــزگـــێـنی دا بە ســـروە بـای بەهاری
وا هـاتـەوە نـەورۆزی کـــــــــوردەواری
بە تیـــشـکە تێک شکا ســـوپای کـــڕێوە
هەواری ڕۆژ گـــەیشـــتـــە خـــاکـــەلێـــوە
فـــەرمـــان درا بە ســـەوزە ســـەر هەڵێنێ
چیـــدی لە بەندی خـــاکی ڕەش نەمـــێنێ
با دەرکـــەون، کـــوڵ و کـــەســـەر بنێـــژن
با ڕۆژی ڕزگـــاری بکەن بە جـــێـــژن
شـــەمـــاڵ، گـــەواڵ گـــەواڵ هەور بنێـــرێ
ئاهەنگ و بەزمی جـەژنی پێ بســـپـــێـــرێ

* * *

حـــیلکانەوە لەو مـــوژدە ئاودڕ و خـــڕ
ڕەش بوونەوە، ڕیشی ســـپی چیـــای چڕ
چڵـــوو گـــەشـــایەوە و بزەی لەســـەر لێـــو

پۆتڕاکی خۆی ڕازاندەوە بە گۆی زێو
هەور لە دەشت و شیو و پۆپە شاخان
کردی بە تۆپ تەقاندن و چراخان
مراری بێ ژماری دادەباراند
لە دار و دەر ڕووتی و نەداری تاراند
شەماڵە، گاڵەگاڵیەتی و لە کارە
هەڵگرنەو: شاباشی شای بەهارە
شینکە بە گەل، لە گڵ سەری دەرێنا
هەر یەکە چەند قل و پەلێ بە شوێنا
خڕی بەرۆک پڕن لە دەنکە باران
تازە و تەڕن بۆ کۆڕ و بەزمی یاران
نەورۆزە مشتی پڕ گەڵای تەڵایە
هەر کارگە بێ بەڵا بێ، بێ گەڵایە
ئەگەر چی ساوایە بەهار و باشە
لە چاوی بەد بەدوور بێ گیا هەراشە
بە یەک یەکە و بەکۆ لەدەشت و دەردا
وەک کیژە کورد هەمووی گوڵی لەسەردا
شالوور و بولبول سەرەڕۆی ئەوینن
هەر چاوەچاویانە گوڵان ببینن
هەر مەلە بۆ گوڵی دڵی ئەخوێنێ
هەر گوڵە بۆ دڵداری خۆی ئەنوێنێ
نەرگسی مەست لە زەردەزیرە زیزە
بە جوانی خۆی دەنازێ، زۆر بە فیزە

وەنەوشە مل کەچە لە حاند پەپوولە
ڕێی داوە بێ وتەی مەلا و پسوولە
وا کیژ و لاویش دەچنە دەر لەدێوە
لە ڕێوە تێک دەگەن ژوانگە کێوە
گۆرمزە، مام ڕێواس و هەندرێشن
بۆ دڵتەڕان بەهانەن و لە جێشن
گۆوەند لە کەوشە، دوور لە وشکە سۆفین
دەرفەتە مەم گوشین و هەڵگلۆفین
شادن بە یەک مەل و گوڵ و دڵ و دڵ
بەیەک ئەگەن لە بن دەوەن، لەسەرچڵ

***

هەر من لە دووری تۆ: هەژار و داماو
دەڕوانمە ڕێگەکەت بەچاوی پڕئاو
بەشم هەتا لەشم لە تۆوە دوورە
هەنیسک و هەڵمژینی ئەشکی سوورە
خشڵی گوڵان، بەژن نەمامی چاوکاڵ
وەرە دەرم خە لەو ژیانی وا تاڵ
من بولبولم لە ناڵەدا بەزاندن
گەرم و گوڕی دڵم دڵی تەزاندن
بمگەیە، خۆبنوێنە، دڵ بستێنە
بازاڕی گەرمی نازی گوڵ بشکێنە

***

شیناوێ، باڵەکایەتی ١٩٦٩/٦/٧:

دوژمنی نەزان

لە بیرمە لەم کوردستانە
لەم کوێستان و دارستانە
خێوی دیوەخانان مابوون
دوور لە ئێستا کەیخودا بوون
بۆ دڵخۆش بوونی میوانان
دەگەڕان بۆ چیرۆک زانان
سەر گوروشتەی نیوە شەوان
بەهانە بوون بۆ بێ خەوان
ئێستا کە دیوان نەماون
سووری و ڕەشی دەوری داون
زۆربەی کورد بێهۆش کەوتووە
لەناو گوێی گادا خەوتووە
تاو سوتاندی و ناتلێتەوە
مەگین بەخەو بوخلێتەوە!
جا، چونکە دنیا گۆڕاوە
سەرمایەی تەمەڵ دۆڕاوە
خەوتوو دەبێ بێدار کرێ
خۆی بناسێ و وەکار خرێ
بۆ کوردی لە خەو خەوی گێژ
بۆ خۆم دەبم بە چیرۆک بێژ

سەر گوزەشتەی من و عەرەو
بۆ ڕاپەڕینە نەک بۆ خەو!
با گوێم لێ بگرن، گوێ دێران
بتەکنەوە لە خۆ بوێران
***

چیرۆک

یەکێ هەبوو، یەکێ نەبوو
زەوی دەگەڕا بێ پشوو
ڕۆژگارێکیان لە ڕۆژگاران
بەساڵ گەیوەتە هەزاران
زەردەشتی بووم، ئاگرپەرست
گوێم لە ئاوێستا هەڵ دەخست
وتاری مویدم ئەبیست
ئاهۆرەمەزدام خۆش دەویست
ئەهریمەنم لا دزێو بوو
پێم بەدفەڕ و سەربزێو بوو
لەشەڕو شۆڕ خۆم دەپاراست
دەژیام بەگاڵ و کەشک و ماست
چرای شەو ڕون گەرچەکی خۆم
پێڵاوی پێم کڵاشی دۆم
چانگ و بووزووم دەبەر دەکرد
بێ وەی ژینم بەسەر دەبرد
بێ ئاگا شەوێک نیوە شەو

بوو بەزیڕژن و بە هەوهەو
وشترسوار بە ناوگوند وەربوون
کراس شۆڕ و بەن بە سەربوون
بە زمانێکی دژوار و ڕەق
دەیان درکاند قسەی نەستەق
ئەڵڵا بەرزە و یەزدان نەوی
تەمی زەند و پازەند ڕەوی
قەڵماسک و ڕم وتیر و شیر
وەک یەک ئەیپێکا لاو و پیر
کێ دەستی دانەنواند کوشتیان
خوێنی کێ گەرم بوو ڕشتیان
تیخیان لەخوێنمان شەلاڵ بوو
خوێنی مەجووسان حەلاڵ بوو
هاتنە سەر ژن و منداڵان
ئەویش بەشێک بوون لە تاڵان
چ کرا، کردیان و بردیانن
کەنیز و کۆیلەی خۆیانن
لاوی کورد، پاڵەوانی کار
فرۆشیار دەیدا بەکڕیار
لاوی کورد پاک و ڕووئاڵ
سەودای پێ دەکرا بە کووتاڵ
پێتی ئاگر کەوتە ژێر ئاو
ئاورگەکەم بوو بە میعراو
کرام بە ئیسلامی دین پاک

عارەو لێم بوون بەباب و کاک
موبید لە موغیەتی کەوت
کرا بە مەلای مزگەوت
ڕۆژووم گرت و فێرە نوێژ بووم
خرامە ئاو، بێ کرێژ بووم
لاشەی باوکم سەنگباران کرد
تفم لە کاری جاران کرد
ئەوی خۆم کوشتم لە وانە
جێگەی نیازانە و چل دانە
وتم ئۆخەی حەسامەوە
خەم لاناکا بەلامەوە

***

لەو ساوە کۆیلەم بۆ کاکم
زۆر گوێ لە مست و چالاکم
هەرچی پێی ئەسپاردم کردم
بۆ ئەو ژیام، بۆ ئەو مردم
پیتاکی خۆم بۆ وەکۆکرد
بۆ شەڕان لەشکرم بۆ کرد
میسر و شامم بۆ ڕزگار کرد
خاچ پەرستم تار و مار کرد
بە زمانە شیرینەکەی ئەو
زەمزەمەم هات بە ڕۆژ و شەو
بە عارەبیم نووسی و خوێندم
هەر بەسەری ئەو بوو سوێندم

زۆر ئامێدی و شارەزووری
بە نۆکەری هات و بووری
فێربووم پشتی خۆم دانەوێ
عارەب پێی لێ نێ و سەرکەوێ

***

گەلانی دیش وەک من هاتن
سەرێک مانەوە و هەڵاتن
بوونە خاوەن ماڵ و ئاڵا
هەر خۆم مامەوە لە چاڵا
هیچ کەس وەک خۆمی دەر نەبرد
کەس وەک منی بەسەر نەبرد
نۆکەریم کرد بێ مووچە و نان
کرام بە دارهەنەی تەونان
کەرکیت بووم کریان پێ کوتام
بەشی من هەر هێندە بوو سوام
گوتم قەیناکا ئیسلامین
هەردوک لکی یەک نەمامین
خوا وای نووسیوە لە چارەم
من پیاوی ئەو ئاغا سوارەم
ڕازیم بە بەشی بێ بەشی
دەسازێم بە چارە ڕەشی
بۆ ئەو هەرچێکی مەبەسە
زەرگ و ڕیش و پرچم بەسە

***

جا وەرنە سەیرم خزمینە
چۆن گەڕا ئەم چەرخە شینە!
لە پاش هەزار ساڵ هاتوو چوو
چوومەوە سەر دەقی پێشوو
من هیچ نەگۆڕام، هەر وا مام
شانازی دەکەم بە ئیسلام
کاکم پەشیمان بۆتەوە!
دیسان لێم تێ هەڵچۆتەوە
لە ئیسلامەتی لای داوە
ئاوڕ ناداتەوە دواوە
کۆمۆنیستیشە و نازیشە
ورچی سپیە و بەرازیشە
هەرچیم بۆ کرد، بە هیچ ڕۆیی
لێم دەڕوانێ بە نامۆیی
نە پیاوەتی هەیە و نە خوا
جوو ئەو دەخوا، ئەو من دەخوا
هەر دەم پەڵپێکم پێ دەگرێ
کاری وام پێ دەکا نەکرێ
عەفلەق لای ئەو پێغەمبەرە
پێم دەڵێ سوژدەی بۆ بەرە
گەر نانیشت لە سەر سێڵە
نیشتمانت بە جێ بێڵە
ناوت ئەگۆڕم لەمەو پاش
کورد نابی و لای خۆم دەبیە جاش

ئەگینا پێت دەڵێم تۆ جووی
هەردوژمنمی و هەردوژمن بووی

***

لەشکری لێ کردووم دیسان
لەشکری دەست و دڵ پیسان
وشتری ئەمڕۆی فڕۆکە
قۆچەقانی نارنجۆکە
تیرەکە بۆتە ناپاڵم
دەیهاوێتە سەر منداڵم
ڕمبی ئێستای لوولە تۆپە
دەم پێکێ لە ڕاستە و چۆپە
بە تێزاب گوندم قڕ دەکرێ
ساوای بێ تاوان گڕ دەگرێ
کوردی خۆ فرۆشیان هەیە
جاشی زۆر لەجۆشیان هەیە
بۆ شەڕ دەستیان لەپشت ئەدەن
هەر خۆم بە خۆم کوشت ئەدەن

بەلاّم

بەلاّم ئەگەر ئەو گۆڕاون
لە پیاوەتی هەڵچۆڕاون
گەڕی جیهانیشمان گۆڕا
مام نازی لە بازی دۆڕا
شێر بوون بەپەندی پساتێ
تازە تاژیەگەڕ ناگاتێ

دەوری گەل خواردن بەسەرچوو
چیان دەوێ لەدەستیان دەرچوو
نەما ئیتر دەستم ببڕن
دەستی خوێناویم پێ بڕن
چاکیان کرد گەمارۆیان دام
وەک هەبوون خۆیان نیشان دام
ئەگینا هەزار ساڵی دیش
فریو دەدرام بە پرچ و ڕیش

گەنجینە

ئافەریم یابا بۆ کارت
بۆ خۆت و جاشی گوێ لارت
مێژووت بۆ تازە کردمەوە
هاوماڵیت لە بیر بردمەوە
دوژمنی کەر گەنجینەیە
ڕووی ڕەشی تۆ بێ پینەیە
کەوتە روو دیوی ئاوەژووت
کەڵپت دەرکەوتوون گورگە ڕووت
بۆ خۆت جادووی خۆت بەتاڵ کرد
بۆ خۆت خۆت وێرانەماڵ کرد
دەستت لەنوشتە و فوو بەردا
خڵتەت لە مێشکی من دەردا
زۆر بەجێ گورزی خۆت وەشاند
برایەتییەکەت هەڵوەشاند
لە پەیمان رزگارت کردم

له زۆر دەردان چارت کردم
چیدی بە فێڵ نەت تاساندم
خۆت و خۆشمت پێ ناساندم
بەو گرمەی کە بۆمبات باراند
خەوی هەزارساڵمت تاراند
بە زۆر چاوت پێ کردمەوە
تۆ دۆڕاندت، من بردمەوە

نۆرەمە

سا ، خۆت بگرە بۆ تۆڵەی کورد
بەژانە مستەکۆڵەی کورد
خەنجەرم چاوەڕێی تۆیە
بۆ خوێنی پیس تامەزرۆیە
وەرە بەو خەیاڵە کاڵەت
لە شوێن خەونی هەزار ساڵەت
تا تێ گەی ئەوی دیت هەو نیم
شاهێنی چیام و کەو نیم
بیردانی مێشکت ڕزیوە
خەونی بەراوەژووت دیوە
کوردم و ئازادی خوازم
بە کوردستانم دەنازم
لە سەر چەوێک و لوێچێک خۆڵ
دەدڕم ورگی زۆر کەری زۆڵ
بەهومێدی کوردستانم
بەیاریی کورد پەرستانم

تالاوت بەدەمدا دەکەم
کارمت دەگەڵ یەک لا دەکەم
لە کوردستان نەما کارت
تف لە حوشتر و دیدارت
لە پشتت دەبەستم هێلکە
دەچیە لای کوللە و مارمێلکە
دەبێ وات بوکتم بە هێڕی
هەر کەونە خەونان وەگێڕی
هەربلێ ڕۆژێک دەسبڕ بووین
بەدیەن جوان و بن شڕ بووین
پەل بی و لە دووی جاشکان هەڵێی
وەیلی و یالەیلیان بۆ بڵێی

***

شیناوێ، باڵەکایەتی، ١٩٦٩/٦/٩- برایم ئەحمەدی محامی کە فەیلەسووف و مامۆستای کوردە خۆفرۆشەکان بوو، لە بێگانەپەرستی و نیشتمان فرۆشیدا ڕووی هەموو نامووس فرۆشێکی سپی کردەوە، لە ڕۆژنامە و کۆوارەکانی «نەوەر» و «ڕزگاری لە نامووس»دا هێرشی دەکردە سەر هەموو کوردێکی کوردستان پەرست و وەک توولە بە کونی خۆی ئەوەڕی. لە ژێر ناوی «مامەپیرە»دا گەمارۆی «هەژار»ی دا و بە تیزەوە پێی گوت "شایەر و موهەرریجی بارزانی" و گوتی"هەژار کۆنە پەرستە و جوێن بەداگیرکەرانی کوردستان ئەدا و تورک و فارس و عەرەب بە برای هاوپشت و دڵسۆزی کورد نازانێ و کارێکی وا دەکا"کوردەکان ئەو برایانەیان ناخۆش بوێ! ئەمەش خزمەتە بە ئیستیعمار و کۆمپەرادۆر و زیانە بۆ گیرفانی زۆڵە کوردە نەجیبەکان". لە وەرامی نووسراوە بەنرخەکانی مامۆستادا ئەمە نووسراوە:

دەمەتەقەی باپیر و پیرۆت

ب: پیرۆت، ئا وەرە
پ: ئێ، چی ڕووی داوە؟
ب: لە کاری دنیا سەرم سوڕماوە!

پ: خێره؟ چی بووه؟
ب: کۆستت نەکەوێ
مامۆستا جاش بێت، ئیتر چت دەوێ؟
پ: کامه مامۆستا؟
ب: کابرا پیرەکه
ئەوەی تۆ ئەت وت پیاوێ زیرەکه
پ: زانیم کێ ئێژی «بلەی ئەحەرەش»
پیره پێشەنگی جاشی شێست و شەش
ب: بەڵێ بۆزی پیر ڕێی لێ گۆڕاوه
لەسۆنگەی دراو ئابڕووی دۆڕاوه
له ژێر عەماشا جاشی گوێ لەقه
باوکی عوڕووبه و فەرخی عەفلەقه
پ: که وابێ باپیر، ئەو پیره مامه
جوێن به کورد ئەدا له ناو ڕۆژنامه
مامۆستا قادری چەم ڕێزانەکەس
کۆنه کوردەکەی قانوون زانەکەس
ب: عامفەرم پیرۆت، زانیت خۆیەسی
ڕێوی بۆ سیرمه مڵ و مۆبەسی
ئەو ساختەچییەکەی ئەمانگوت کورده
پشتی له ڕێباز عارەبا برده
ئێژێ عارەبی کۆڵوانه سوورم
دۆستی عارەو بوو خوشکەکەی پوورم
ئێژێ: کوردستان ناشێ بۆ کورد بێ
با لەژێر چەکمەی بێگانه ورد بێ

ئێژێ: کێ کورد بێ ڕەگەز پەرستە
کوردستان پەرست نازی و فاشستە
ئێژێ: داگیرکەر برای خۆمانن
کورد بۆ مردن و ئەوان بۆ مانن
پ: پیری ئاخرشەڕ دەک خوا ڕووی ڕەش کا
چۆن توانی، وا خۆی بەسەد جێ بەشکا
هەر ڕۆژ بە گەزێ، هەر شەو بە سەنگێ
هەر سات لە بارێ، هەر کات لە ڕەنگێ
ڕۆژێک لە «ژێ، کاف» دەبوو بە ئەندام
جارێک لە شۆڕش ئەیوت خۆم کوێخام
هەڵی کرد ئاڵای دژی کۆمۆنیست
شووتی و تەماتەش سوور با نەی دەویست
لە هەمەداندا قایش فرۆش بوو
دەمێک لە تاران لە حەیش و نۆش بوو
هاتەوە بەغدا بە داوێن پاکی
هاوماڵی بەعسە بە ئیشتراکی
پاڵو هەڵماڵاو، منەی جۆ دەکا
عارەو سواریەتی و قەوچەی بۆ ئەکا
ب: بەڵێ پیرۆت گیان ماموستا بلە
جێ پاڵوی شلە و زۆر جاشێ زلە
سووری دووگرە و هێلکەی بەرازە
لە ژێر تارای سوور، عوڕووبە بازە
پ: کەواتە بێژە وەک مەیموون وایە
وە زوڕنای لۆتی دێتە سەمایە

ب: بەڵێ مامۆستا جاشکی مەیدانە
ڕووگە و هومێدی ئاخوڕ و خانە
ئیتر ئالیکدەر بەکرە، موشیرە
بێژن ماست ڕەشە، ئێژێ وەک قیرە
شەڕی کورد بکەن، ئێژێ کوردکوژم
وشتری شاندەن ئەڵێ شیر مژم
نامەرد لە شەرم و نامووس بێ بەشە
سووری کەن سوورە و ڕەشی کەن ڕەشە
پ: ئەی سندانی بێ، نرخی شەرەفی
خاین هەتا سەر دەنگ نادا دەفی
بازی وەڕیشی بابای خۆی ئەکا
سەڵا لەو کەسەش خاین بۆی ئەکا
ب: جا ئێستا تۆ بڵێ کاک بلە چییە!
پ: پیرەکەرێکە و لە ژێر بەعسییە

***

ناوپردان، ٥/١٠/١٩٦٩- لەشەڕەکانی ساڵی ١٩٦٩دا جاشکەکانی برایم ئەحمەد و جەلال تاڵەبانی گوندی کوردانیان بۆ فڕۆکەی دوژمن دەست نیشان دەکرد کە بۆمبارانی کەن، حکومەت بەجفرە بەفڕۆکەوانەکانی خۆی دەگوت: برای بەهیمەت (الاخ الشهم) عومەر دەبابە و پاڵەوان (البطل) عەلی عەسکەری هەر گوندێکی کوردستانیان بۆ دیاری کردن بۆمبارانی بکەن و لەناوی بەرن:

دەمەتەقەی پیرۆت و باپیر

پ: باپیر لە کوێ بووی؟
ب: بەخوا، لەو دەشتە
پ: خۆشە ئەو دەشتە، وێنەی بەهەشتە
ب: بەڵام ئێستاکە وەک جەهەننەمە

کوشت و کوشتارە و هێمناییی کەمە
ژن و منداڵمان لە خوێن شەڵاڵە
لەتەنگانەدان ڕەنجبەر و پاڵە
دوژمنی ناکەس بەر بۆمبای داون
گوند و مەزرامان گەلێک سووتاون
پ: گەرەکتە بێژی بەعسی ناکەسن!
ب: بەعسی چی! پیرۆت جاشک تەرەسن
بەعسی دوژمنە و کوردستانخۆرە
گەر کورد بۆی بکا داخ و ناسۆرە
پ: ئاخر، مام باپیر، جاش کوڕی کەرە
لە حاڵی دنیا زۆر بێ خەبەرە
نەخوێندەوارە بە خۆی نازانێ
کوێری بێ گۆچان پێ لە کوێ دانێ؟
ب: پیرۆت تۆ لە کوێی؟ کوردی خوێندەوار
خوێناو هەڵێنن! لێمان بوون بە مار
بلە ناناسی؟ ئەو مەحامییەکە
مل باریکەکە، مامرە شامیەکە؟
پ: چۆنی ناناسم! مامۆستای خۆم بوو
بەلای خۆی بۆ کورد بۆمبای ئاتۆم بوو
ب: بەڵێ مامۆستا دەس بەخەنەکە
لە پێشا بۆ کورد زۆرناژەنەکە
ئێستە بۆ پارەو بۆ کوێخایەتی
وازی هێناوە لە کوردایەتی

ئێژێ ئاتۆمم دژی گەلی خۆم
لەگەڵ دوژمنا کوردستان ئەخۆم
جاش مامۆستایە و مامۆستای جاشە
کەری بەرباری بەکر و عەماشە
عابای نامەردی لەسەر شانیەتی
دوژمن بە کورد و کوردستانیەتی
جاشکی ئەو لە پێش ڕیزی دوژمندا
بە سەولەی عارەب دێ بە گژ مندا
منالّی ساوا و ژن ئەسووتێنێ
لەجێی کشتوکاڵ مردن دەچێنێ
فڕۆکە گوندم بەر بۆمبا ئەدا
جاشکی مامۆستا دەرسی دا ئەدا
ڕۆژنامەکەی ئەو دوژمن تاو ئەکا
خۆیشی تاژییە و بۆ سەگ ڕاو ئەکا
داویەتە هاری ئەگرێ بەلەکمان
پ: یاخوا کوێری کات نان و نمەکمان
بە نانی کوردان گەورە کراوە
بە پارەی ئێمە پێی خوێندراوە
لەسەر شانی کورد کرا بە حاکم
بۆ دەس بڕینم خۆی کردە کاکم
بە کورد کوردێنە چاوی منی بەست
تا لە سایەی من پلەی کەوتە دەست
لێم هەڵگەڕاوە و ڕووی کردە شاران

ڕۆژێک لە بەغدا جارێک لە تاران
خۆی خۆی فرۆشت و لە منیش ناگەڕێ
لێم بۆتە تولّە و بە کون دەوەڕێ
گەرەکیە ئێمەش جاش بین وەکو ئەو
بەزۆر ڕامکێشێ بۆ تاریکەشەو
سا ئەبێ چ بکەین لەدەس ئەم تولّە!
ب: پیرۆت گیان، خاین تەمەنی کولّە
خۆ فرۆش هەر بوون لە ناو گەلاندا
قەلی ڕەشیش هەن لەناو مەلاندا
بەلّام دەستی گەل، خاین خنکێنە
گڕپەی ئازادی، دوژمن سووتێنە
کورد و کوردستان هەر ئازاد ئەبێ
دوژمنت کوێر و دۆستت شاد ئەبێ
ڕۆژی داگیرکەر لە ئاوا بوونە
بەرەو ئازادی ئاسۆمان ڕوونە
خاین مەرگی خۆی لەبەر چاویەتی
وا پەلەقاژەی گیانەلّاویەتی
پ: واتە، جاشە ڕەش بەلاش ئەزەڕێ
ب: بێژە، تولّەیە و بە مانگ ئەوەڕێ

***

هەر کەس ئاگای لە رابردووی پاش پاشایەتیی عێراقە دەزانێ حیزبی کۆمۆنیست تا سەرێک دەگەڵ قاسمدا وەکو گوێی هەرامە جووت بوون. لە کوشتاری بێ پرسیاری سەتان عەرەب و تورک و کورد لە موسڵ و کەرکووک و کوێ و کوێ. وەک بزووت بوون، هەر کەسێ دەیگوت عەرەبیم، هەرچی بیگوتایە کوردم، بە گوناهی ناسیۆنالیستی لێ برابوون سەربەنیستی کەن. خێزەرەی بەرەی جرۆجۆنگ کەڵکەڵەی کوێخایی کردن بای کردن و بایی کردن. دروشمی "مەتلەب عەزیمی" کەریمی لێ دردۆنگ کردن، کەوتە گرتن و لێدانیان. کاتێ بەعسی کۆدەتای کرد، فەرمانی سوورقڕان دەرچوو. هەر ئەوانە سەریان دەرکرد کە ماڵیان لە کوردستان بوو، یان توانیبوویان هەڵێن و پەنا بە بارزانی بێنن. پەنادران، وەک خۆمان و تۆزێکیش زیاد بەخێو کران و بە ئارخەیانی دامەزران و گوتمان بران. بەڵام دوای ئەوەندە ساڵە کە پەیمانە نەوتینەکەی نێوان سەددام و شورەوی ئیمزاکرا، بەعسی گوتی با بێنەوە چیان لێ ناکەم. هەر هێندەی فوو لە قەننە کەی گشتی پێشمەرگەی جێ هێشت و چوونە بەغدا و لە جاڕیان دا کە ئەو کوردەی لە کێوانە و لەگەڵ دەوڵەتا شەڕیانە کۆنە پەرست و سەهیۆنین. نیشانەشمان بەو نیشانە کە خۆمان بە چەکی سانتۆ فیشەکی ئەمریکاییمان بە دەوڵەتی سوسیاڵ بەعسیانەوە ناوە. دوانیان ناونران وەزیر و لە مووچە پێدان بەولاوە کەس چی بەکڵاو نەدەپێوان. بە پفی بەعسی فوودران و مل بە چەکی سووک و گران. دژی ئێمەی کە پێشو تێشومان داون و لە سای ئێمە پارێزراون، دەگەڵ جاشی مامجەلال و فیئوداڵان و کجوکی خاڵندی وەلیدی عارەب هاتنە شەڕمان بۆ تاڵان و بێ ناموسی و بێ شەرمانەش دەیان نووسی ئێمە چونکە مارەبڕاوی مەسکەوین پێمان مەڵێن جاش، پێشڕەوین. لەو بارەوە ئەم دەمەتەقەم داناوە و لە ژمارەیەکی خەباتدا چاپکراوە:

***

دەمەتەقەی پیرۆت و بایز

هەمیشە پێشڕەو

پ: ئا وەرە بایز ئەمە تۆ چیت کرد!
لە شوعەتیەکەت بۆچ وازت هاورد!
ب: بێژم چە پیرۆت، سەرم لێ شێوا
وە هەزار ڕبە و گەزیان ئەپێوا
ئەو ساڵە وتیان ئێمە ئومەمین
گشکیان یەک تیرەن خەڵک سەر زەمین*

---

* ئومەمی: بین المللی.

دژ چەوسێنەر و دۆستی چەوساوین
ئاوی بێ نان و نانی بێ ئاوین
وتم ئومەمی وە کوردی چیبە ؟
وتیان بێ دەنگ بە ، کورد ئۆمەت نییە
پ: دوور لە ڕووت، خۆتیان کردە گوێرەکە ؟
ب: پیرۆت لە قسەما دلۆپە مەکە
هەتا پەنج شەش ساڵ ئەمەیان جاوی
ڕۆژێ جاریان دا وەتەنگەتاوی
کوردیش ئۆمەتە و مافی ژینی هەس
یارمەتی ئەدەین زیاتر لە هەر کەس
ئەشێ کوردستان مەزن دروس کەین
ئەشێ داگیرکەر کوردستان وس کەین
پ: ئەمەیان لە چی و ئەویان لە چی بوو!
ب: من ئێژمی گشتی لە بار کەچی بوو
هەتا دەهۆڵیان دەنگی ئەداوە
وە کوردیان ئەوت بچۆ بەولاوە
هەر دەهۆڵ دڕیا کردیانمە کاکە
پ: وتیان چەرمە کورد بۆ دەهۆڵ چاکە
ب: بەسیەسی پیرۆت، چەن چەنە بازی
پ: بۆیە کورد ئێژن بۆز وە لاوازی
ب: دەسا بیبوڕەوە
پ: بەڵێ، دەی فەرموو
نایەژم نەحلەت لە بوک و پەردوو

ب: ئیتر لەو ساوە بووم، وە وشکەڕن
ئەوان لە بان پەت، هەڵپەڕکێ لە من
وەبژی بژی، وە چەپڵەڕێزان
هۆشیشم بڕیا لە ماڵ و خێزان
وەگیان تۆ نەنان، نەئاوم بۆ ما
ببووم وە چەوێک لە تەهی گۆما
پ: پاشان؟
ب: پاشان چی؟ کۆدەتا کریا
کێ سوور بوو کوژیا، دادڕیا، بریا
کەوڵیان ئەفرۆشیا، وەک کەوڵی دەڵەک
لەگش ئاقارێ لاش کریان کەڵەک
پ: بایز وەک ئێژی ڕاوە وەراز بوو
جا لەم سوورکوژیە، کەسیان دەرواز بوو؟
ب: بەڵێ لە سۆنگەی منی خێرەومەند
زۆریان دەرچوون و خۆمیان کردە پەند
وەپلە پرووزێ کێ هاتە لامان
لە مردن خەلست لەسای پەنامان
وە نان و ئاوم زینگوو بوونەوە
تێریان خوارد، ئێستە تێ هەڵچوونەوە
چوگنە بان کورسی و پێم پێ ئەخەنن
هاتوون تۆڵ دیزە لە جام ئەسەنن
وەبڕنە و خۆمان خۆمان ئەپێکن
پ: ناوێرم بێژم عەجە و خەرێکن

ئاخر فامینێ، ئاوەزێ، بیرێ
ناترسن دیسان تێیان بگیرێ!
وە بلوێر فێڵباز کەفتگنە سەما
چی ئەکەن، ئەگەر دەنگ بلوێر نەما!
ب: پیرۆت چۆن ئێژی کار خەراو ئەکەن!
وەم شەڕە کوردە ڕەنگ تەواو ئەکەن
ئەمانە ناشێ بێکار دانیشن
سمێڵیان سووزیا، هەڵوەدای ڕیشن
جاشیەل ئەقطاعی سم خڕ و شینەن
جاش خالیدەکان بۆرەڵووکینەن*
جاش تەقەددومی ڕوو زەردن تۆزێ*
لەم لاو لەولاش هەن چەن جاشە بۆزێ
ئەمانە گەرچی سووری کاڵیشن
پاشماوەی جاڕی ئاش بەتاڵیشن
لە ناو جاشگەلدا جاشی سوور ئەون
وە گفتی خۆشیان دایم پێشڕەون
پ: ئێ مام بایزۆکە، ئاخری خێربێ
دوور نییە ئەم چەشتەش وەدەمیان سوێربێ
***

* جاشکە عەرەبەکان ناویان نرابوو خالیدی کوڕی وەلید.
* مامجەلال و جاشەکانی هاوکورتانی بەخۆیان دەگوت «تقدمی» واتا: پێشکەوتنخواز.

سالّی حەفتا بەعسی عێراق بانگاوازی خودموختاریی کوردەواریی لە ڕووی ناچاری ڕاگەیاند و زۆربەی خوێندەواری کوردیان کێشا شار و مووچە و کاریان بۆ دیاری کرد. لە سالّی حەفتا و یەکا منی هەژار بەسەرۆکی دەستەی نووسەرانی کوردی عیراق هەڵبژێرام. لە پاش چەرمەسەرێکی زۆر، دەستووری بڵاوکردنی گۆوارێکمان لە ژێر ناوی «نووسەری کورد» لە دەوڵەتی بەعسی وەرگرت. من لام وابوو ئەو مافەی بە کوردیان داوە تا سەر نابێ و بەعسی ملهوڕ هەر بینا پاشگەز بوونەوە و بیانوێکمان بۆ ئەدۆزنەوە و ڕیسە باش بانەدراوەکەمان لێ دەکەنەوە بە لۆکە. بەو خەیاڵە ئەم پەخشان و شیعرەم لە یەکەمین ژمارەی گۆوارەکەدا نووسیوە:

لە دەمی نەهەنگا

مارس ١٩٧١- دەڵێن ئەگەر وردە گۆشت و بەرماو لە کەلێنە کەڵپی نەهەنگدا شەوێک بمێنێتەوە لێی دەبێتە ژەهر و دەیکوژێ، جا لە دوای خواردنی نێچیر دەم دەکاتەوە و مەلێکی بچووک دەچێتە ناو زاریەوە و ددانەکانی داژنێتەوە و بەو بەرماوە دەژی:

مەلم مەلێکی بچووکم
بێ هێزن باڵ و دەنووکم
بێ ناوم لە ناو مەلاندا
ئاوارە لە چیا و تەلاندا
ئەگەر هەوا گەرمە، سەردە
جێگەم تەڕاش و بن بەردە
کەس بەسەرم ناکاتەوە
کەس ئاوڕم لێ ناداتەوە
وەکو پووشێکم لەدەم با
شەماڵ دامنێ، زریان دەمبا
باشوو نەمخوا، باز دەمگرێ
ڕێگەم پڕ لە کۆسپە و گرێ
لە ژیانمدا خۆشی نەدیو
لانە شێواوم بێ بژیو

به ناهومێدی سووڕ ئەخۆم
نازانم بەرەو کوێ ئەڕۆم!

***

دامەزراوم لەلای نەهەنگ
چینە و دانم کەوتۆتە چەنگ
دەمی بۆم داچەقاندووە
گەوی لیچی ڕەواندووە
پێک هاتووین ددان ئاژن بم
لە ناو کەڵپان بەرماو چن بم
من نەبم، دەمی بۆن دەگرێ
من یاریدەی نەدەم، دەمرێ
جێم باشە خوا نەیشێوێنێ
بەڵام تاکەی وا دەمێنێ
نەهەنگی ئاغام زۆرخۆرە
بێ بەزەیە، خاوەن زۆرە
ئەگەر جارێک لەم چینەمدا
مچورکێکی هات بە دەمدا
ئەگەر گەرم داهات گیانی
گۆشت مەلی بە دەرمان زانی
ئەگەر لە جوابی پرسیارێک
دەمی بە یەکادا جارێک
منی کڵۆڵ چ بێ چارەم!
ئای کە هەژار و بێ چارەم

***

وەک باس کرا ساڵی حەفتا بە بەڵێنی خودموختاریی کوردەواری لە عێراقدا دەگەڵ بەعس ئاشت بووینەوە، بە کوردی لەشەڕ چووینەوە. مامۆستاکان چوونە بەغداو بوونە وەزیر و مودیر و ئەستاندار و دەست ئەندەرکار. بەشی زۆریان لە ڕێگەی چەوریی پێخۆریان، لەبەر مەستیی پارە و کورسی، تێر ئاگای لەبرسی نەما، دەس کرا بە خانوو کڕین و ترۆمبیلی جوان لێخوڕین. پێشمەرگە ڕەمەکییەکانیش کە ئەوان شەڕیان بردەوە، ڕژانە ناوشارانەوە و چوونە ناو ڕیزی بێکاران و لە بیرزلان برانەوە. بەم شیعرانە تۆزێ گلەم لەو خۆبویرانەی خۆمان کرد و ناوم لێ نا «حەللەق، مەللەق» چیرۆکنووسی بەناوبانگ «مەم» سەرپەرستی گۆواری «هەولێر»ی ئەودەم بۆمی چاپ کرد. منیش بۆ بەڵاگێڕیی ئەم دووبەیتی ئاخریەکەم کە تێر و خەست و خۆڵتربوون دەراویشت و خاڵمان لە جێی بەتاڵ دانا.

هەر شیعر لەچاپ هاتەدەر، هەرچی، هەرچی و پەرچی کار لەمست و هەلپەرست و بەناوی کوردایەتییەوە بۆ کورد فرۆشتن چەرچی بوون، وەک زەردەواڵەی هارووژاو هورووژمیان کرد. شیعری ئابڕووبەریان دڕی، مەم یان لەسەر کار وەلابرد، هەزار شکایەتیان پتر لەلای بارزانی لەمن کرد. وتیان هەژار دژی کوردە و خاین دەبێ سزا بدرێ، کە بارزانی ئەمەی پێ زانی خواستمی و شیعرەکانم بۆ خوێندەوە . لەجیاتی سزا سەد ئافەرینی لێ کردم و فەرمووی دەستم دەگەڵ دەستی تۆیە. ئیتر لەدەست ئەو گورگانەی وا کەوڵە مەڕیان پۆشیبوو پاراستمی، مەمیش لە ئازار ڕزگاربوو. شیاوی باسە عارەب و کوردی عێراقی هەڵبەستی تازە بابەتی پەت پساویان کە بەلاوە زۆر پەسەندە ناو لێ ناوە شیعری «حوڕڕ» واتا ئازاد.

***

مانگی پێنجەمی ساڵی ١٩٧١- هەژار بۆگاڵتە شیعری حوڕی نووسیوە:

حەللەق مەللەق

مـــامـــە گـــیـــان ســـلاوی بـۆندار
پـیــرۆز بـێ قـــەفـــە و کـــورسـی
گـــەر لە پـچـــووکی خـــۆت ئەپرسی
مـــــــــاوم بـــەلام بـــەلارە لار
نـەگـــــۆڕاوم، هـەروەک پـێـــشـــووم
وەک زوو دیـــوتم هـــەر بـــێـــکـــارم
هـــەر نـــەدار و نـــالـــەبـــارم
بـێ نـان و بـێ بـەرگ و تـێـــشـــووم
مـــامـــە گـــیـــان ئەوکـــاتە لە چیـــا

پێکەوە دەژیاین لە ئەشکەوت
ڕانک شڕۆڵ و کڵاش چەوت
لە هیچ شت لێک نەبووین جیا
برای یەکتر بووین ئەو ڕۆژە
دەت فەرموو ئەگەر ئازاد بین!
لە سووچێک بەمافێک شاد بین!
دەتکەمە دەرزیی بەرکۆژە
بەناو ئازادیان وەرگرت
تۆ هاتییە شار و ئەفەندیت
کەس نازانێ چۆنی و چەندیت
خانووی شەش حەو قاتت سەرگرت
یانسیبت بردۆتەوە
قاسەت لە پارە ئاخنیوە
زۆربەی زێڕە و کەمی زیوە
منیشت لەبیر چۆتەوە
عەریزەم نووسی بۆ خانوو
چونکە خانوویان سووتاندووم
لە زەوی دەریان پەڕاندووم
بێ جێن مناڵ و کەیبانوو
لەسەرت نووسی ناتکەوێ
زەوی و خانوو لە کوێ بێنم!
چۆن سەری حوکمات دێشێنم!
بۆخۆت بژی لێر و لەوێ
گوتم بێ جلکم، بێ تینم

مەدرەسەی دەوێ زاۆکم
فەرمووت: دە بەردە بەرۆکم
نابێ جارێتر بتبینم
دەردی تازەت پێ دامەوە
پاش ئەو هەموو دەردەی چێشتم
بە مارسیدس بەجێت هێشتم
پاپەتیو پیادە مامەوە
بێ ئەمەگ، بە خوێنی ئاڵم
کورسی بەرزم بۆ تۆ کڕی
تۆش چڵمی خۆت بە من سڕی
تۆ سازی و من ژیان تاڵم
با وا بێ مامە با وا بێ
باخوێن بەهای من فیڕۆ بێ
هەرچی من کردم بۆ تۆ بێ
با ئەو قەرزەی من فەوتا بێ
....
....
....
....
***

ساڵی ١٩٧١وەک دەستەی نووسەران پێک هات، فەرهەنگستانی کوردانیش بەناوی «کۆڕی زانیاری» دامەزرێنرا، لەوێش بەئەندامی کارا وەریان گرتم. لە لیژنەی کتێبی دەرسیش بۆ منالی کورد بەشداربووم، بۆ کۆوار و ڕۆژنامانیش وتار و شیعرم نووسیوە، جاروبارەش بەئارەزوو یان ڕوو لێ نانی هەوالآن تاکو تەرا هۆنراوم هۆنیوەتەوە، بەشی زۆریان بەعسی وێڕای تالآن کردنی ماڵەکەم لەناویان دان. ئەو تۆزەی کە بۆم خەلساون ئەوانەن کە لەمەودوا دێن:

مەتەڵ

بۆ کتێبی سەرەتایی

دەبزانە چییە؟ خۆشە مەتەڵم
بیری لێ بکەوە مەڵێ تەنبەڵم
گیان لەبەرێکە مەلەوانی گۆم
زۆرجاران دیوتە لە ڕووبار و چۆم
بێ قاچ و دەستە، بێ چرپە و هەستە
لەشەپۆل بڕین وەکو مقەستە
باڵیشی هەیە و پێیان نافڕێ
زاریشی هەیە و هەرگیز ناقڕێ
نیوە لە ناوی دەی لەچل کەمە
مای بۆ بنووسە و بیخۆ سێ ژەمە
ئەگەر پێت نەکرا هێشتا بیناسی!
دەتخەمە ناو ئاو دەتکەم بە ماسی

***

دایک و باب

بە ڕەنجی دایک بەخێو کراوم
باوک ماندوو بوو بۆ نان و ئاوم
دایکی دڵسۆزم پەروەردەی کردم

ئەگەر ئەو نەبا زۆر زوو دەمردم

دایک زۆر لە خۆی خۆشتری دەوێم

ئەو بەرگم دەشوا، ئەو ڕادەخا جێم

پێلاوی دایک لە بانی چاوم

باوکم خۆش دەوێ هەتا من ماوم

***

یاری

تۆپی یاریم زۆر خۆش دەوێ

یاریم لەبەرچاو ناکەوێ

پیاو بەوەرزش بەهێز دەبێ

لای مەردم خاوەن ڕێز دەبێ

وەرزش مرۆ ئازا دەکا

ئازا وڵات ئاوا دەکا

من لە وەرزش پاڵەوانم

ڕۆڵەی ئازای کوردستانم

***

سەعات

چک چکی سەعات دەڵێ: وشیار بە

تەوەزەل مەبە، خەریکی کار بە

وەک من تێکۆشە بەڕۆژ و بەشەو

هیچ پەیدا نابێ بە تەنبەڵی و خەو

ماندوو بوون و کار مایەی ژیانە

بێکار ڕابواردن ڕەنج و زیانە

گەر من کارنەکەم لەشم ژەنگ دێنێ
دەچمە سەر وەستا هەڵم وەشێنێ
مرۆڤ کار نەکا ، کاری زۆر لەنگە
ژەنگی بێکاری شوورەیی و نەنگە

بەهار

زستان نەما بەهار هات
خۆشی بۆ گوند و شار هات
بولبول گەیی بەمرادی
دەخوێنێ بەئازادی
پەپوولە لە چڵ بۆ چڵ
دەچن بۆ سەیرانی گوڵ
جوانە ئەم چیاو دەشتە
کوردستان وەک بەهەشتە

***

سروود

کوردستانی جوان ئەی نیشتمانم
ڕووناکی چاوم، ئارامی گیانم
لەدەست بێگانە دەرت دەهێنم
پێشمەرگەی تۆم و تۆڵەت دەستێنم
.....
ساوا بووم چاوم بەتۆ هەڵێنا
لەپێش بابەدا ناوی تۆم هێنا
هەتا دەشمرم هەر تۆی ڕووگەی من

ڕزگـــارت دەکـــەم لەدەســـتی دوژمن

.....

کـورد بۆ سـەربەسـتی خـوێنی دەبەخـشێ

ئـاڵای ئازادی بـەخـــوێـن دەنـەخــــشێ

خـــوێن دەدەم، گـــیـــانمت لە پێناو دەنێم

لەســـەر خـــاکی خـــۆم دوژمن ڕاودەنێم

.....

کـوردســـتـانی جـوان گـیـانی شـیـرینم

بـەقـــــــوربـانـت بـن ژیـان و ژیـنـم

* * *

سروود

پێـشـــمـەرگـەم و بۆ ڕزگـاری نیـشـتـمـانم لە خـەباتم

دوژمن هـەرچەنـد بەهێـــزیش بێ دەبێ دەرچێ لە وڵاتم

گـولله تۆپ و بۆمـبـا و ئاگـر کـار لە بیـر و بڕوا ناکـەن

مـاڵ و سەر و خوێن و گـیـانم قـوربانی ئەم ئاو و خاکـەن

ڕۆڵەی ئازای کـــوردســـتـــانم، دوژمنی داگـــیـــرکـــەرانم

بۆ سـەربەخـۆبوونی گـەلم، بەخـتی دەکـەم مـاڵ و گـیـانم

زۆر لەمــێـژە کـورد ئەکـوژرێ، لە مـەیداندا خـوێنی دەڕژێ

شـار و گوندی وێران دەکرێ، مێشکی کیـژ و لاوی دەپژێ

بەڵام لاوی کـــورد لە مـــردن سڵ ناکـــات و خـــۆ ڕاگـــرە

بیـــر و بڕوای کـــوردایەتی بۆ گـــیـــانی دوژمن ئاگـــرە

ڕۆڵەی ئازای کـــوردســـتـــانم، دوژمنی داگـــیـــرکـــەرانم

بۆ سـەربەخـۆ بوونی گـەلم، بەخـتی دەکـەم مـاڵ و گـیـانم

سوێندمان به خوێنی شه‌هیدان، تۆڵه له دوژمن ده‌ستێنین
داگیرکه‌رانی کوردستان له‌ڕه‌گو ڕیشه ده‌ردێنین
سوێندمان به خاکی کوردستان ده‌بێ کوردستان ئازاد که‌ین
داگیرکه‌ر له خاکمان ده‌رکه‌ین، گیانی شه‌هیدانمان شاد که‌ین

***

سروود

کوردین رۆڵه‌ی کوردستانین، به‌دڵ ئازادیمان ده‌وێ
هه‌تا له‌سه‌ر دنیا زیندووین سه‌رمان بۆ دوژمن نانه‌وێ

***

له ڕێگای ئه‌م نیشتمانه سه‌ر و ماڵمان لا هه‌رزانه
کوردستان دینه، ئیمانه، کوردستان ژینه، ژیانه

***

سه‌ربه‌خۆ بوون و ئازادی، ئاواتی هه‌موو کوردێکه
له‌به‌رانبه‌ر داگیرکه‌ران، هه‌موو کوردێک نه‌به‌ردێکه

***

چیتر کورد ناژێ به‌دیلی، به داگیرکه‌ران ناخورێ
بڕوامان کێوی پۆڵایه، به‌هیچ هێزێک لانادرێ

***

به‌خه‌باتی خوێناویمان، ڕێگه‌ی ئازادی ته‌خت ئه‌که‌ین
بۆ مافی چاره‌نووسی کورد، خوێن و سه‌روماڵ به‌خت ئه‌که‌ین

***

هه‌تا کوردستانی ڕه‌نگین، له دوژمن پاک نه‌که‌ینه‌وه
بیر له خۆمان ناکه‌ینه‌وه، ئاوڕ بۆ دوا ناده‌ینه‌وه

***

له ڕووی داگیرکەری وڵات، شێری شەڕ پڵنگی جەنگین

تۆڵای پۆڵا و شوورەی سەنگین، له دەریای خوێندا نەهەنگین

* * *

کاک بەدیعی بابەجانی گەورەتر ڕەسامی ئەمڕۆی کورد، ڕووی لێ نام کە باسی ژیانی بنیادەمی هەر لە دەمی ساوایییەوە هەتا دوایی بە شیعر بۆ بهۆنمەوە، ئەویش بەوێنەی کوردانە بی نەخشێنێ و چاپی بکا.
من بۆم نووسی، بەداخەوە مەودا نەما پرۆژەکەمان پێک بێنین:

قۆناغەکانی ژیان

ئادەمی بەرهەمی کەمێ قوڕ و ئاو
دایکە وای کردە جێ گەرا بۆ پیاو
دەوری ساوایەتیی شل و خاوی
خەمرەوێنی دڵی و لەبەر چاوی
تا دەساڵی بزۆز و چالاکی
بێ گزی و ڕاست و دەست و دڵ پاکی
لە دە تا بیست بەهاری ژین دادێ
باوی یارگرتن و ئەوین دادێ
بیست و سی ئەرکی ماڵ و منداڵە
خۆش و شیرین و جاروبار تاڵە
هەڕەمەی هێز و بەرهەمە تا چل
پێت گەیاندوون نەمامی شەنگ و شل
چل و پەنجا نەوەت بە باوەشەوە
تاڵی چەرموگ لکان بەمووی ڕەشەوە
پوخت و پاراوی ژین لە پەنجایە
دێتە ڕوو ڕەنج و سوود و سەرمایە

له پلەی شێست بەتەجرەبە و ژیری
پلەیەک دابەزی بەرەو پیری
چوویە حەفتا بە کۆخە کۆخ، تووڕە
دەست و ئەژنۆ دەلەرزێ، پشت کووڕە
سواری هەشتای، هەناسەشت سوارە
لار دەڕۆی لاقی سێهەمت لارە
لە نەوەد مەرگە پێی دەڵێن ژینە
بەفری بەر سوورەتاوی هاوینە
پاشی سەد وەک مناڵی یەک ساڵی
شیرەخۆرەی بەڵام بە خوێنتاڵی
باوەشی گەرمی گۆڕ کراوەتەوە
هەرچی خاک داویە بۆی گەڕاوەتەوە

***

مادە تاریخم بۆ عەبدوڵڵای برای کاک بەدیع نووسیوە کە لە سەرکێلەکەی هەڵکەنن:

دڵ بەدنیا مەبەستە بێ بارە، کەمە خۆشی و خەمە سەرەنجامی
بابەجانی گوڵن لە کوردستان، هونەری جوانە بگری هەرکامی
خزمەتی گەل دەکەن بە دڵسۆزی، خێوی ناون پزیشک و ڕەسامی
(گوڵی ئەو خانەدانە عەبدوڵڵا، داخەکەم هەڵوەری بەناکامی)
شیعری ناوکەوانە ئەگەر لامی عبدالله بەیەک حساب بکرێ بە ئەبجەدی دەبێتە ١٩٧١

***

دامودەزگایەکی تازە بۆ کۆڕی زانیاری کرا، مادە تاریخم بۆ نووسیوە و لە کۆواری کۆڕدا چاپکراوە:

کۆڕی زانیاری کورد

ئەم کــۆڕە ژ کــوردارا جــەوهەر بە خـــەڵات دێنێ
تیــــــــرێژی هونـەر لـەورا تـاریـکی دەتـارێـنـێ
وێژە و کـەلەپووری کۆن، فـەرهەنگ و زمـان وانی
زانیـــاری بە هۆزانی خـــۆی لە گـــرەوە دەنوێنێ
کـرمـانج و لوڕ و سـۆران، زازاو مـوکـوری و گـۆران
وەل یەکـتـری داخـێـون، کـەس نینە کـو دامـێنێ
ئەو رووگــەیە پیــرۆزە ئاواتی گــەلی کـــوردە

پێک هاتووە بۆ مێژووی «خۆشتر لەهەموو شوێنێ» ۱۹۷۳- بە حیسابی ئەبجەد.

***

قانعی شاعیر پێش جەژنێک هەڵی پێچام دوو بەیتی جێژنە پیرۆزەی بۆ بنووسم تا لە کارتێکدا چاپی کا و بیفرۆشێ، منیش ئەم دوو بەیتەم نووسی:

جـــەژنت پیـــرۆزبێ کـــوردی زگ قـــوپاو
دەرخــــــۆنـە لاچێ، دەرکـــــــەوێ پـلاو
هێند تامـەزرۆ بووین ئێـمـەی دووره چێشت
هێـشـتـا نەکـولابوو دەنکمـان نەهێـشت

***

ساڵی ۱۹۷٤ بەعسی، گوایە بەڵێنێ خودموختاری دان بە کوردستان ئەباتە سەر بێ پرسی بارزانی و پارتی ، شێست کەسی پەست و ناکەسی چڵکاوخۆری خۆی هەڵبژارد بۆچاو بەستنی ڕای گشتی. خودموختاری هەر بە ناو و پووچەڵ و بێ ئیختیاری پێ سپاردن. لەو بارەوە ئەم دەمەتەقەیەم نووسی:

دەمەتەقەی باپیر و پیرۆت

ب ـ مام پیرۆت ڕۆژباش
پ ـ ئەی بان سەرەکەم

ب ـ خێره؟ بۆ گرژی؟
پ ـ لەداخ کەرەکەم
ب ـ کەرەکەت؟
پ ـ بەڵێ
ب ـ کامه؟ سوورەکه؟
ئەو پەل قەویەکەی ملەستوورەکه؟
پ ـ دەم خۆش، خۆیەسی
ب ـ نەخۆش کەوتووه؟
پ ـ نا وەگیانی تۆ، وا دوو حەوتووه
مانی گرتووه و دەم له کا نادا
وەدەوری دادێم هەرگوێش بانادا
تۆ ئێژی چەی بێ؟ چۆن بیکەم چاره؟
ب ـ وه قسەی من ئەکەی بیبه ئەو خواره
پ ـ باپیر چه ئێژی؟ خواروی بۆ چیبه؟
ب ـ دیاره هیچ ئاگات لەدنیا نییه
ڕادیۆ ئەبیسی؟
پ ـ گوێم لێ گرتووه
ب ـ سا کەرەکەی تۆش ئەمەی بیستووه
شێست کەر له بەغدا هەڵبژێراون
بۆ حوکمی زاتی ناودێر کراون
کەرەسووری تۆ له وان پیرتره
ـ بێ چاوێنی بێ زۆریش ژیرتره
ئەمان زۆربەیان جاشولکەی شینن

ــ کەرە سووری تۆ بەعسی بی بیئن
هەر بە تەزکییە ئەیکەن بە ڕەئیس
ڕزگاری ئەبێ لە پەت و گوریس
ــ ئەوسا لە مەجلیس خۆی تێر جۆ ئەکا
ئەگەر تۆش گیریای تکات بۆ ئەکا
پ ـ بیسمیلا باپیر ئەوە تۆ شێت بووی!
ــ لە کەرێ گەڕێ، ئەتوو لۆ خۆت کووی؟
کەرەسووری من چۆن ئەبێ بە جاش!
کوو جزمەی تازە ئەبێ بە کەڵاش!
بەوخوایەکەمە، ئەمە بزانێ!
ئیتر وەک دوژمن لە تۆش دەڕوانێ
ـ کوو کەرەسووری ئاوا بە نامووس
دەچێتە بەغدا و دەبێتە مەبعووس!
ب ـ پیرۆت ببوورە، تۆبە، یاغنیشم
پ ـ باشە لێت خۆش بووین خۆم و کەریشم
***